

ПРИРУЧНИК

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ФИНАНСИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА

Београд, 2024. године

**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

Organizacija za evropsku
bezbednost i saradnju
Misija u Srbiji

ПРИРУЧНИК

ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ФИНАНСИЈСКОГ ИСТРАЖИВАЊА

Београд, 2024. године

Приручник за спровођење финансијског истраживања

Приредило:

Врховно јавно тужилаштво
Министарство унутрашњих послова
Пореска управа
Управа за спречавање прања новца

Аутори:

Миљко Радисављевић, Врховно јавно тужилаштво
Јасмина Милановић Ганић, Јавно тужилаштво за организовани криминал
Емилија Милосављевић, Јавно тужилаштво за организовани криминал
Видак Даковић, Више јавно тужилаштво у Новом Саду
Драгољуб Миладиновић, Више јавно тужилаштво у Нишу
Милан Пејчић, Министарство унутрашњих послова
Игор Вељић, Министарство унутрашњих послова
Тамара Радовић, Министарство унутрашњих послова
Мила Поточник, Пореска управа
Дејан Симић, Пореска управа
Татјана Јеросимић, Управа за спречавање прања новца

Издавачи: Мисија ОЕБС-а у Србији и пројекат „Подршка јачању владавине права у Републици Србији“, који заједнички финансирају ЕУ и Немачко савезно министарство за економску сарадњу и развој, а спроводи ГИЗ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)).

Лектура и коректура:

Јасмина Алибеговић

Дизајн и прелом:

Марина Момировић

Штампа:

Диа-Арт

Тираж:

500 примерака

Београд, 2024. године

Штампање ове публикације подржали су Мисија ОЕБС-а у Србији и пројекат „Подршка јачању владавине права у Републици Србији“, који заједнички финансирају ЕУ и Немачко савезно министарство за економску сарадњу и развој, а спроводи ГИЗ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)).

Ставови изречени у публикацији припадају искључиво ауторима и не представљају нужно званичан став Мисије ОЕБС-а у Србији, ЕУ, Немачког савезног министарства за економску сарадњу и развој и ГИЗ-а (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)).

Садржај

Скраћенице (акроними)	4
Зашто пишемо овај приручник?	5
Појам финансијског истраживања	6
Шта је финансијско истраживање? – покушајмо да дефинишемо овај појам.....	8
У каквом су односу финансијске истраге (ЗОИПКД) и финансијско истраживање?.....	11
Ко и када покреће финансијско истраживање?.....	12
Сврсисходност коришћења мултидисциплинарног приступа у финансијским истраживањима	15
Који индикатори упућују на потребу за финансијским истраживањем?	17
Оперативни индикатори.....	17
Индикатори у понашању лица	17
Финансијски индикатори.....	18
Индикатори у финансијској документацији и финансијским извештајима	19
Спровођење финансијског истраживања.....	21
Који извори података се могу користити у финансијском истраживању?	23
Прикупљање доказа у предистражном поступку при спровођењу финансијског истраживања паралелно са криминалистичком истрагом	27
Анализа и обрада прикупљених података, информација и доказа	29
Принцип „прати траг новца“	32
Израда финансијско-имовинског профила	36
Међународна сарадња у финансијским истраживањима	39
Мултилатералне конвенције које омогућавају међународну сарадњу и конфискацију имовине	41
Примена привремених мера обезбеђења и одузимање имовинске користи и имовине.....	44
Поступци отварања, евидентирања и затварања финансијског истраживања	46
АНЕКС 1 – Препоруке ФАТФ-а 30 и 31	47
АНЕКС 2 – Финансијске истраге у контексту ЕУ	49
АНЕКС 3 – Методе утврђивања вредности имовине незаконитог порекла и пример обрачуна	53
АНЕКС 4 – Примери докумената који се користе у финансијском истраживању	59

Скраћенице (акроними)

АПР	Агенција за привредне регистре
ФАТФ	Организација за контролу и спречавање прања новца
ФОС	Финансијско-обавештајна служба
ЈТОК	Јавно тужилаштво за организовани криминал
КЗ	Кривични законик
МУ	Међународни уговори
ОСИИТ	(Open-Source Intelligence Tools) обавештајне информације из отворених извора
ПДВ	Закон о порезу на додату вредност
ПОСК	Посебно одељење за сузбијање корупције
РГЗ	Републички геодетски завод
РС	Република Србија
СБПОК	Служба за борбу против организованог криминала
УСПН	Управа за спречавање прања новца
ВЈТ	Врховно јавно тужилаштво
ЗКП	Законик о кривичном поступку
ЗОИПКД	Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела
ЗОНДО	Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције
ЗПДГ	Закон о порезу на доходак грађана
ЗПДПЛ	Закон о порезу на добит правних лица
ЗПППА	Закон о пореском поступку и пореској администрацији
ЗСПНФТ	Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма

Зашто пишемо овај приручник?

Први разлог за израду овог документа лежи у непостојању законске дефиниције финансијских истраживања, односно паралелних финансијских истраживања. Други разлог је чињеница да се паралелна финансијска истрага најчешће у правосудним круговима изједначава са истрагом која се води према Закону о одузимању имовине проистекле из кривичног дела – тзв. финансијске истраге.

Постоји потреба свеобухватног разумевања финансијских истрага, како оних које су као такве у закону дефинисане недвосмислено (према Закону о одузимању имовине проистекле из кривичног дела), тако и оних, дефинисаних на посредан начин чланом 538 Законика о кривичном поступку Републике Србије о утврђивању имовинске користи у кривичном поступку и члановима 91 и 92 Кривичног законика Републике Србије, интегрисаних у концепту паралелних истрага (у последње време називане и интегрисане истраге).

Циљ ове публикације је да подстакне истражитеље кривичних истрага да се финансијско истраживање интегрише у кривичну истрагу, како би истраге имале свеобухватни приступ у најранијим фазама истраживања. На тај начин бићемо успешнији у одузимању имовинске користи прибављене кривичним делом и имовине незаконитог порекла. Процедуре у смеру утврђивања и одузимања имовинске користи и имовине незаконитог порекла морају бити део стандардних процедура кривичног истраживања, саставни и незаобилазни део сваке кривичне истраге.

Појам финансијског истраживања

Из закона Републике Србије директно и индиректно произлази обавеза за две врсте финансијског истраживања:

1. Паралелна-интегрисана истраживања укључују истовремено истраживање кривичног дела и имовинске користи стечене тим делом или из тог дела. Један део истраживања фокусира се на само кривично дело (ко га је почињено, како и зашто), док се други део истраживања фокусира на праћење имовине проистекле из кривичног дела (где се налази та имовина, како је стечена и ко је поседује). Део паралелног истраживања које се фокусира на имовинску корист прибављену кривичним делом обухвата све финансијске аспекте одређеног кривичног дела да би се утврдило и документовало кретање имовинске користи настале извршењем кривичног дела са циљем обезбеђења и одузимања имовинске користи.
2. Финансијске истраге према Закону о одузимању имовине проистекле из кривичног дела имају за циљ откривање и одузимање имовине која је посредно повезана са кривичним делом. Наиме, ради се о имовини власника која није у складу са његовим законитим приходима, а посредна повезаност са кривичним делом проистиче из околности да се против одређеног лица води кривични поступак због кривичних дела која су дефинисана Законом о одузимању имовине проистекле из кривичног дела. Дакле, имовина која је предмет финансијске истраге не представља имовинску корист која потиче из кривичног дела поводом кога се води кривични поступак против одређеног лица. Поступком се утврђује постојање очигледне несразмере између законитих прихода и имовине окривљеног у одређеном периоду¹.

Утврђивање имовине проистекле из кривичног дела је умногоме различито од утврђивања имовинске користи прибављене кривичним делом.

Имовина проистекла из кривичног дела је имовина која је у очигледној несразмери са законитим приходима. Утврђује се упоређивањем целокупне имовине и трошкова са приходима физичког лица.

$$\text{Несразмера} = \text{приходи} - (\text{имовина} + \text{трошкови})$$

При томе се користе рачуноводствене методе индиректног утврђивања прихода, односно технике контроле финансијских средстава појединца. Истом методологијом утврђује се и имовина према одредбама Закона о утврђивању порекла имовине и посебном порезу Републике Србије („Сл. гласник РС”, бр. 18/2020 и 18/2021). Закон прописује начин и посту-

¹ Члан 3, став 1, тачка 2 ЗОИПКД.

пак утврђивања вредности имовине и прихода, а висину издатака за приватне потребе физичког лица прописује Влада. Циљ је да се преко посредних доказа (постојање имовине, односно расхода за личну потрошњу) утврди да ли су средства (опорезива и неопорезива), која су физичком лицу у одређеном периоду била потребна за његове финансијске активности, одговарајућа наведеним у његовој пореској пријави.

Да би такво поређење било смислено и применљиво, треба обухватити целокупну имовину физичког лица, сва његова средства, односно њихову потрошњу и све приходе и примања физичког лица, наравно све то у периоду за који се имовина незаконитог порекла утврђује. Имовина незаконитог порекла се стицала криминалном делатношћу у одређеном (дужем) периоду, па је зато незаконито повећање имовине могуће утврдити само уколико се утврди у довољно дугом периоду.

Шта је финансијско истраживање? – покушајмо да дефинишемо овај појам

Финансијско истраживање је више од истраге која се односи на идентификацију и проналажење **имовине** у циљу њеног привременог или трајног одузимања. Финансијским истраживањем прикупљају се, анализирају и користе финансијске информације код свих кривичних дела којима се стиче криминални приход – незаконита имовинска корист, а не само кривичних дела наведених у члану 2 горе поменутог Закона о одузимању имовине.

Како би се нагласила ова разлика и избегла даља неразумевања, у Приручнику ће се користити израз „финансијско истраживање“ који представља процедуру која обухвата, али се не изједначава са финансијском истрагом јер је од ње много шира по кругу кривичних дела у односу на која се примењује и циљевима због којих се спроводи.

Иако финансијско истраживање није за сада дефинисано законом, оно мора бити део стандардних процедура кривичног истраживања, саставни и незаобилазни део сваке кривичне истраге.

За ефикасно и организовано спровођење финансијских истраживања потребно је поштовати и примењивати процедуре и кораке за спровођење одговарајућег финансијског истраживања. Све националне процедуре би требало да обавезују на испуњавање препоруке ФАТФ-а бр. 30 и бр. 31. Ове препоруке позивају земље да успоставе механизме за ефикасну репресију прања новца, финансирање тероризма и истрагу порекла имовине.

Појам имовине у смислу овог приручника има најшире могуће значење и треба га тумачити у складу са препорукама ФАТФ-а. Под појмом имовине подразумевају се новчана средства или друга имовина значи било каква имовина, укључујући, али се не ограничавајући на, финансијска средства, економске ресурсе (укључујући нафту и друге природне ресурсе), имовину било које врсте, било материјалну или нематеријалну, опипљиву или неопипљиву, покретну или непокретну, стечену на било који начин, као и правна документа или инструменте у било којој форми, укључујући електронској или дигиталној, којима се доказује власништво над, или удео у таквој имовини или другим средствима, укључујући али не ограничавајући се на банкарске кредите, путничке чекове, банкарске чекове, платне налоге, акције, хартије од вредности, обвезнице, менице, или акредитиве, и било који удео, дивиденде или друге приходе од или вредност која произлази из или је остварена таквом имовином или другим средствима, као и било коју другу имовину која потенцијално може да се искористи за прибављање средстава, добара или услуга.

То подразумева успостављање надлежних органа за откривање, кривично гоњење и суђење у предметима прања новца, као и за ефикасно одузимање незаконито стечене имовине укључујући спровођење паралелних финансијских истрага у случајевима који укључују тешка кривична дела са значајном капиталном добити, прање новца, предикатна кривична дела и финансирање тероризма, као и изрицање делотворних, сразмерних и одвраћајућих санкција. Такође, поменути органи морају имати адекватна овлашћења која им омогућавају да своје задатке и надлежности остваре на најефикаснији начин.

Имајући ово у виду, финансијско истраживање треба посматрати као процес који је реверзибилан у односу на финансијску истрагу. Ако финансијска истрага подразумева активности усмерене на откривање и идентификовање имовине стечене вршењем кривичних дела, као и њено одузимање у складу са одредбама Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, финансијско истраживање би представљало активности усмерене на откривање кривичних дела, као и њихових извршилаца, чијим извршењем је стечена већ идентификована имовина (или део имовине), а пратеће околности указују на сумњу да су извори стицања нелегални.

Дефиницију финансијског истраживања морамо сагледати и из шире перспективе. Реч је о скупу свих релевантних обавештајних, оперативних и доказних радњи усмерених на истраживање финансијских активности повезаних са криминалном делатношћу. То се ради, пре свега, прикупљањем и анализом релевантне документације о финансијским активностима (пословне, банкарске, рачуноводствене и сваке друге која представља извор података о имовини и приходима осумњиченог или окривљеног), у циљу откривања и процесуирања кривичних дела која омогућавају стицање противправне имовинске користи.

Овако постављена дефиниција указује на циљеве које тежимо да остваримо финансијским истраживањем.

„Прање новца је процес прикривања незаконитог порекла новца или имовине стечених криминалом и њено интегрисање у регуларне финансијске, привредне и имовинске ресурсе тако да одаје утисак легално стечене имовине, отежава њено откривање, доказивање и одузимање“.

Главни циљ финансијског истраживања је да утврди и документује кретање новца током криминалних активности, односно порекло новца, његову трансформацију и начин коришћења, као и везе између порекла новца, корисника, тренутка пријема новца и места где се исти депонује. Такође, финансијско истраживање може да обезбеди информације о криминалним активностима, као и доказе о извршеном кривичном делу, али и пореклу и висини незаконитих прихода, као и имовине која мора бити одузета.

Дакле, финансијско истраживање које спроводимо у **предистражном поступку, или паралелно са кривичном истрагом**, треба да послужи да се постигну следећа три циља:

1. Откривање кривичних дела – прања новца, предикатних кривичних дела и криминалне делатности, извршилаца тих дела, криминалних структура и криминалних мрежа и идентификовање њихове повезаности са другим криминалним мрежама (међународним и/или националним);
2. Прикупљање и обезбеђивање доказа који ће бити коришћени у кривичном поступку;
3. Откривање и обезбеђивање одузимања имовинске користи прибављене извршењем кривичног дела, имовине проистекле из кривичног дела, ради спречавања њеног интегрисања у легалне токове. Предмет откривања и обезбеђења је и имовина која може бити предмет преузимања као еквивалент имовинске користи стечене кривичним делом или имовине проистекле из кривичног дела.

У каквом су односу финансијске истраге (ЗОИПКД) и финансијско истраживање²?

Финансијске истраге би се на основу законских одредаба Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, могле дефинисати као: „активности којима се прикупљају докази о имовини, законитим приходима, начину и трошковима живота“ одређених лица³. Реч је о окривљенима, окривљеним сарадницима или оставиоцима, правним следбеницима тих лица и лицима на које је та имовина пренета (трећа лица). Финансијска истрага покреће се против власника када постоје основи сумње да поседује знатну имовину проистеклу из кривичног дела.⁴ Дакле, **финансијска истрага** је првенствено инструмент за идентификовање имовине проистекле из кривичног дела који може бити предмет привременог или трајног одузимања имовине.

Финансијско истраживање је шири појам од финансијске истраге, које користи исте или сличне методе, али циљ и сврха овог истраживања су у великој мери шири од идентификације имовине. То је специфична врста истраживања које је фокусирано на финансијски криминал, преварне радње и друга кривична дела којима се стиче противправна имовинска корист. Оно укључује прикупљање и анализу финансијске и друге документације у сврху разјашњења кривичноправног догађаја и финансијских малверзација, као и ради обезбеђења доказа.

То значи да финансијско истраживање има проактивни аспект, односно примењује се у ситуацији када су оперативним радом полиције (или другог органа) тек утврђене индиције о могућности да је имовина (начин живота, трошкови) одређеног лица несразмерна његовим законским приходима па би било корисно, ради утврђивања могућих праваца даљег поступања, спровести финансијско истраживање као претходно и мање формално.

Разлика између финансијских истраживања и финансијске истраге огледа се и у кругу лица према којима се спроводе:

Лица која су предмет финансијског истраживања – потенцијални учинилац кривичног дела (физичко или правно лице као и лице на које је пренета имовинска корист);

Лица која су предмет финансијске истраге – власник имовине (окривљени, сарадник, оставилац, правни следбеник или треће лице).⁵

2 АНЕКС 2 – Финансијске истраге у контексту ЕУ

3 Члан 17, став 2 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.

У финансијској истрази прикупљају се докази о имовини, законитим приходима, начину и трошковима живота окривљеног, окривљеног сарадника или оставиоца, докази о имовини коју је наследио правни следбеник, односно докази о имовини и накнади за коју је имовина пренета на треће лице.

4 Члан 17, став 1 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.

5 Круг лица дефинисан чланом 3, став 1, тачка 3 Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела.

Ко и када покреће финансијско истраживање?

Да би се започело финансијско истраживање потребно је да постоји сумња на имовину која потиче из кривичног дела или је повезана са тим кривичним делом. Оно се може спроводити пре, истовремено или након криминалистичког истраживања за одређени кривичноправни догађај. Анализа финансијских података као део финансијског истраживања може претходити криминалистичком истраживању и иницирати његово спровођење када постоји сумња да се у легалном, правном и платном систему врши интегрисање противправно стечене имовине и имовинске користи које произлазе или су повезане са кривичним делом.* (Национална процена ризика за прање новца и финансирање тероризма је периодични документ који дефинише кривична дела високог и средњег степена претње од прања новца и финансирања тероризма).

Према времену отпочињања, финансијско истраживање се у односу на саму кривичну истрагу може спроводити као:

- **Претходно** (пре покретања кривичне истраге), када спољашње манифестације указују на вероватноћу да је имовина коју неко лице поседује или користи од криминалних радњи;
- **Истовремено** (упоредо са кривичном истрагом).

Финансијско истраживање се по правилу спроводи пре покренуте формалне кривичне истраге по наредби јавног тужиоца. Оно је део кривичног истраживања дела наведених у тачкама 1-4. Зато се често дефинише као паралелно или интегрално истраживање. Требало би да буде део стандардне оперативне процедуре полиције, што у пракси није случај. Због тога се препоручује да јавни ту-

Обавеза за покретање финансијског истраживања

Финансијско истраживање се покреће:

- 1. За кривична дела која су Националном проценом ризика за прање новца и финансирање тероризма* оцењена као кривична дела високог и средњег степена претње;*
- 2. Кривична дела на која се примењује ЗОНДО;*
- 3. Кривична дела на која се примењује ЗОИПКД.*
- 4. Друга кривична дела када постоји сумња да је њиховим извршењем стечена велика имовинска корист.*

Кроз финансијско истраживање предузимају се одређене мере и активности на проналажењу и документовању сваке имовине и имовинске користи од кривичног дела коју је учинилац задржао, пренео трећем лицу или претворио у различите вредности.

жиоци, у раним фазама преткривичног поступка, наложе покретање финансијског истраживања, када процене да оно може допринети остваривању циљева поступка – откривању учиниоца, прикупљању доказа и проналажењу имовине. За разлику од кривичне истраге дефинисане у ЗКП, и финансијске истраге дефинисане у ЗОИПКД, за покретање финансијског истраживања не доноси се посебна наредба.

Финансијским истраживањем руководи јавни тужилац, а спроводи се заједничким поступањем представника надлежних државних органа, о чему одлуку доноси надлежни јавни тужилац.

У финансијско истраживање могу бити укључени: криминалистичка полиција, пореска полиција, Управа царина, Управа за спречавање прања новца, Агенција за спречавање корупције, Канцеларија за јавне набавке, инспекције, а по потреби и сви други државни органи који могу пружити податке о кретању финансијских средстава.

Осим криминалистичке полиције и пореске полиције, које по природи ствари учествују у поступцима којима руководи јавни тужилац, остали напред наведени државни органи укључују се у финансијско истраживање у складу са потребама самог истраживања, према процени руководиоца финансијског истраживања. Како су пореска кривична дела детерминисана као најчешћа предикатна кривична дела прања новца, из тог разлога неопходно је учешће пореске полиције. Осим пореске полиције, у Пореској управи постоји посебна јединица која се бави финансијским истраживањем (Сектор за утврђивање порекла имовине и посебног пореза), а која има за предмет опорезивање увећане имовине за коју физичко лице не може да докаже да је исту стекло на законит начин. Уколико се у току финансијских истраживања укаже потреба за прикупљањем података од пореске администрације, иста се прибављају од Пореске управе за све опорезиве приходе, осим прихода по ос-

Кривична дела оцењена као кривична дела високог степена претње Националном проценом ризика за прање новца и финансирање тероризма из 2024. године, су следећа:

- пореска кривична дела (пореска утаја (члан 225 КЗ); неосновано исказивање износа за повраћај пореза и порески кредит/пореска превара (члан 173а ЗПППА); недозвољени промет акцизних производа (члан 176 ЗПППА));
- злоупотреба положаја одговорног лица (члан 227 КЗ);
- неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246 КЗ);
- корупција у јавном сектору (злоупотреба службеног положаја (члан 359 КЗ); превара у служби (члан 363 КЗ); проневера (члан 364 КЗ); трговина утицајем (члан 366 КЗ); примање мита (члан 367 КЗ); давање мита (члан 368 КЗ).
- превара (члан 208 КЗ), и
- кривична дела организованих криминалних група.

нову пореза на имовину који се администрира од стране локалне пореске администрације, за које је надлежно Министарство за државну управу и локалну самоуправу, односно локална пореска администрација.

Други државни органи као учесници у поступцима финансијских истраживања могу имати запажену улогу, а све у зависности од начина рада у оквиру истраживања, као и саме природе имовине и криминалне активности која је предмет истраживања. Начин рада, учешће сваког органа, као и обим њиховог ангажовања спада у надлежност руководиоца истраживања и зависи од његове процене.

Још једно значајно питање у вези самог финансијског истраживања јесте и временски период провере, односно временски обухват финансијског истраживања. Када говоримо о томе, тј. када поступајући тужилац размишља о периоду који ће обухватити финансијско истраживање којим руководи, од посебног значаја су: време извршења потенцијалног кривичног дела, правна квалификација и време застарелости кривичног гоњења, али и саме потребе вршења провера у оквиру финансијског истраживања, односно, догађаји у прошлости на које нас финансијско истраживање усмерава. Интенција свих учесника у финансијским истраживањима јесте да добију одговор на питање где се имовина налази данас, колика је вредност те имовине и којим нелегалним радњама је стечена, али свакако одговор на сва ова питања, а нарочито на ово последње, безусловно нас враћа у прошлост – ранији догађај који представља иницијални моменат за добијање одговора на питање шта се десило.

Сврсисходност коришћења мултидисциплинарног приступа у финансијским истраживањима

При спровођењу финансијског истраживања, тужилац може да донесе одлуку да формира ударну групу у складу са чланом 21 ЗОНДО. При формирању ударне групе, тужилац има на располагању све државне институције, репресивне и превентивне органе, службенике за везу и финансијске форензичаре. Њихова улога у ударној групи одређује се на основу потреба, тако да ће неки од њих бити стални чланови, неки повремено, док ће неке представнике искористити искључиво као службенике за везу или органе који ће за потребе рада у финансијском истраживању само доставити податке или извршити службене радње из своје надлежности.

Имајући у виду да је предмет рада овако формираних ударних група финансијско истраживање у њихов састав би увек требало укључити припаднике криминалистичке полиције. Поред полицијских службеника као чланове ударне групе треба укључити и запослене у Управи за спречавање прања новца, како би се испратили токови новца који су од суштинског значаја за финансијско истраживање. Такође, у састав ударне групе треба укључити и инспекторе пореске полиције, јер пореска полиција има приступ бројним базама државних органа и могуће је да изврши одређене провере, а да се не открије рад ударне групе. Што се тиче осталих државних органа и институција, у рад ударне групе треба укључити оне који поседују податке и информације од значаја за финансијско истраживање као што су: Републички геодетски завод, јер располаже евиденцијом власника непокретности; Агенцију за привредне регистре, јер поседује базу података о власницима и одговорним лицима правних субјеката, а такође води и бројне друге регистре; Канцеларију за јавне набавке, ако предмет рада обухвата и евентуалне злоупотребе у вези са јавним набавкама; Агенцију за спречавање корупције, ако је предмет рада јавни функционер.

Јавни тужилац, као руководиоца ударне групе мора да дефинише дељење информација у оквиру ударне групе, период и начин извештавања, при чему увек мора да буде сигуран да он располаже свим сазнањима и доказима које је ударна група прикупила у оквиру финансијског истраживања.

Сврсисходно је нагласити да у ситуацијама када предмет финансијског истраживања превазилази оквиру Републике Србије, а што је све чешћа пракса, нарочито ако се ради о облицима тешког и организованог криминала, уколико постоји воља још неке земље или већег броја земаља за заједничким радом, под прописаним условима и процедури може се формирати и заједнички истражни тим – радна група мултинационалног и мултидисциплинарног карактера. Финансијско истраживање често може указати и на потребу праћења новчаних токова односно криминалног прихода и ван граница земље. Поред међународне правне помоћи, која се по правилу захтева упућивањем замолнице, могуће

је успоставити и заједнички истражни тим за одређену сврху и ограничени временски период. Заједнички истражни тим се може формирати у сложеним предметима, када је неке од истражних активности потребно предузети и на територији неке друге државе и када постоји заједнички интерес за координисане и усклађене акције са том другом земљом, како би се открили сви осумњичени, и идентификовали и одузели сви криминални приходи. Заједнички истражни тим омогућава бржу размену података, докумената и доказа који су прикупљени.

Који индикатори упућују на потребу за финансијским истраживањем?

Када се говори о индикаторима пре свега се мисли на догађаје, појаве или чињенице које треба да представљају у почетку ту иницијалну капислу за покретање ове врсте истраживања. То може бити неки податак, информација, догађај или понашање које ће у истражитељу побудити потребу да учини први и сваки наредни корак у расветљавању неког догађаја, али и свих осталих догађаја или чињеница које можда на самом почетку финансијског истраживања за истраживача нису познаница или му је њихова повезаност нејасна и непозната. Из тог разлога индикатори као што имају улогу да иницирају финансијско истраживање, њихова је улога и да га проширују или усмеравају ка свим релевантним догађајима, односима и чињеницама који кроз финансијско истраживање треба да се расветле.

Индикатори могу бити:

Оперативни индикатори

- Везе са већ познатим лицима из криминогене средине,
- Понашање које одудара редовним – нормалним дневним животним активностима,
- Однос „поштовања“ од стране лица из криминогене средине,
- Новински чланци који указују на криминалне или сумњиве активности,
- Учестали прелази граница на различите начине (одлазак аутомобилом, а повратак авионом),
- Коришћење већег броја мобилних телефона, честе промене бројева и апарата,
- Лица претходно евидентирана као извршиоци кривичних дела,
- Поговарања о криминалним активностима лица,
- Породични односи који указују на повезаност са криминалним активностима,
- Обележја, понашање (одређена врста поздрава или симбола као знакова припадности) које указују да је лице члан неке криминалне групе.

Индикатори у понашању лица

- Измена докумената и доказа,
- Слање електронске поште у необично време или на необичне адресе,
- Архивирање фотокопија докумената уместо оригинала,
- Иницирање трансакција без одговарајућег одобрења,
- Необјашњиве флукуације у салдима рачуна залиха,
- Недостајући потписи одобрења или овлашћења,
- Разлике између потписа и рукописа потенцијалног починиоца преваре,

- Приступање информационом систему изван редовног радног времена или изван радног места,
- Натпросечан број неуспелих покушаја приступа систему,
- Запослени не користи годишњи одмор или одбија премештај на друго радно место, чак и када је реч о напредовању,
- Нагле и необјашњиве промене у животном стилу запосленог, посебно лица задуженог за избор добављача (луксузна путовања, фирмирана гардероба, итд.), али и
- Упадљиве промене у понашању (арогантност, манипулативност, честе промене расположења,...) и индикатори стреса приликом контакта са овим лицима као што су нервозни покрети, скретање погледа, прекомерно знојење или неповезан говор, преопширна објашњења и изношење небитних чињеница.

Финансијски индикатори

- Велики промет – мала уплата јавних прихода, где је ПДВ обавеза веома мала,
- Велики повраћај ПДВ-а или исказан порески кредит,
- Велики увоз робе који није исказан у ПДВ пријавама,
- Одговорна лица привредних друштава и физичких лица против којих су поднете кривичне пријаве,
- Девизна плаћања према иностранству од стране привредног друштва које нема увоз добара,
- Повлачење великих износа готовине са рачуна у односу на остварени промет исказан у ПДВ пријавама,
- Пословање са фантомским, односно перачким привредним друштвима,
- Велики трошкови консултантских, маркетиншких и ИТ истраживачких услуга,
- Нема запослених радника или постоји један запослени у дужем временском периоду иако је у ПДВ пријавама исказан велики промет,
- Значајно високи трошкови горива, иако се предузеће не бави превозом путника и робе нити има значајан возни парк,
- Трансакције са офшор компанијама,
- Значајно учешће основних средстава у односу на делатност којом се бави,
- Велике трансакције са фирмама по основу услуга новооснованим фирмама,
- Значајна авансна плаћања или услуге које нису испоручене,
- Честе позајмице оснивача и повраћаји позајмица оснивачу,
- Плаћања у заокруженим износима,
- Недоследности у бројевима рачуна, фактурама, отпремницама,
- Велики нереални попусти без економски оправдане логике,
- Нереално дуги периоди одложеног плаћања,
- Необјашњиве флукуације у салдима рачуна залиха,

- Давање позајмица без рока враћања или са роковима који су неоправдано дуги или угрожавају ликвидност даваоца зајма,
- Плаћања трошкова оснивача или повезаних приватних лица са оснивачем (годишњи одмори, путовања, кућне потрошине, све оно што не представља трошак пословања привредног субјекта),
- Коришћење пословних картица од стране лица која нису запослена у привредном субјекту,
- Необјашњиви трансфери на друге рачуне,
- Промене у начину пословања (велика активност, па мировање рачуна или обрнуто)
- Виши биланси од познатих извора прихода,
- Пословни рачун без стандардних пословних трансакција и текућих плаћања (нпр. нема исплате зараде),
- Велики депозити на рачун праћени наглим повлачењем или преносом новца са рачуна (тзв. пролазни рачун),
- Идентификациони подаци примаоца плаћања се поклапају са идентификационим подацима запосленог или са њим повезаних лица,
- Подаци о примаоцима плаћања у пословној документацији разликују се од података унетих у главну књигу,
- Увођење формалних и неформалних ограничења ревизорима у погледу приступа органима управљања, запосленима, документацији и информацијама код спровођења ревизије пословања,
- Доминантан утицај једне особе или ужег круга лица у управљачкој структури привредног друштва,
- Слабости интерне контроле; повећан број притужби запослених, посебно када је реч о сукобу интереса; заобилажење стандардних оперативних процедура и правила; изостанак поделе дужности и процедуре за одобрење,
- Непостојећи запослени на платном списку; више запослених користи један банковни рачун или је пријављено на истој адреси; фалсификована документација за обрачун зараде (радни сати, прековремени рад), лажна службена путовања и вишеструке накнаде путних и других трошкова;
- Подаци листе добављача се не ажурирају; необјашњиво фаворизовање једног добављача; запослени и добављач су повезани родбински или на други начин; запослени исказује интересовање за одређеног добављача, купца или клијента, или има `бизнис са стране`.

Индикатори у финансијској документацији и финансијским извештајима

- Велике и значајне трансакције/књижења пред истек периода извештавања,
- Промене ревизора из године у годину,
- Исказивање сувише добрих или сувише лоших резултата из године у годину,

-
- Трансакције са повезаним правним лицима без економске оправданости,
 - Велике међународне трансакције без економске оправданости,
 - Пословање са пореским рајевима или оснивање зависних предузећа у њима,
 - Рачуноводствени систем који онемогућује адекватан ниво информисања или интерне контроле,
 - Понашање власника које упућује на то да не прави разлику између своје имовине и имовине правног лица чији је власник,
 - Неслагања у рачуноводственој документацији или неслагања рачуноводствене документације са пратећом документацијом,
 - Затварање великог броја појединих књиговодствених конта на крају извештајног периода (салдо нула),
 - Књижења без пратеће документације,
 - Мањак или вишак материјалне имовине у односу на књиговодствено стање,
 - Непостојање оригиналних докумената као основ за књижење,
 - Преправке или измене на документима које су служиле као основ за књижење,
 - Евидентирање дуплих плаћања или наплата по истом правном послу,
 - Неистинит садржај образаца за девизна плаћања,
 - Трансакције које покривају целокупно потраживање или обавезу остављајући салдо на нулу,
 - Велики или заокружени износи уплата, исплата или подизања готовог новца,
 - Изостављање приказивања или манипулација финансијским извештајима ради лажног приказивања веће добити од стварне и прикривања губитка у пословању,
 - Нагли раст или неопходно повећање прихода у кратком временском периоду, посебно у поређењу са конкуренцијом у истој области пословања,
 - Неубичајено висока доспела, а ненаплаћена потраживања,
 - Служба наплате потраживања није раздвојена од службе продаје,
 - Присуство устаљеног негативног новчаног тока када је реч о редовном пословању и немогућност генерисања позитивног новчаног тока и поред пријављеног раста прихода,
 - Неусклађеност између стања залиха и пријављеног повећања прихода или нелогичности у вези са приказаним стањем залиха.

Листа набројаних индикатора свакако није коначна и одређена је самим предметом финансијског истраживања.⁶

⁶ Индикатори Управе за пријаву сумњивих трансакција намењени обвезницима по Закону о спречавању прања новца. <https://www.apml.gov.rs/latinica/indikatori>.

Спровођење финансијског истраживања

Поступак спровођења финансијског истраживања, ради остваривања његовог циља, представља сложен процес који обухвата прикупљање података о финансијском статусу осумњиченог, рачунима, сефовима, новчаним трансакцијама, својству (законски заступник, одговорно или овлашћено лице, прокуриста) и уделима у правним лицима, поседовању хартија од вредности (акције, обвезнице, опције, свопови, и сл.), стварном власништву правних лица, полисама осигурања, кредитном задужењу, имовини (покретној и непокретној, дигиталној), законитим приходима, начину и трошковима живота лица која су предмет финансијског истраживања, у земљи и у иностранству, као и друге податке за које се укаже потреба. Карактеристични кораци који се најпре предузимају приликом спровођења финансијског истраживања су:

Током поступка финансијског истраживања, уз координацију са јавним тужиоцем, могуће је спровести следеће радње:

- Провере кроз постојеће базе података;
- Прикупљање података на основу законских овлашћења полиције;
- Оперативни рад и вршење провера;
- Прикупљање података од других државних органа и организација – Пореска управа, РГЗ, АПР, УЗСПН, редовни судови, Управа царина, јавни бележници и др.;
- Прикупљање података од физичких лица (давање обавештења у форми службене белешке о обавештењу примљеном од грађана), непосредне провере у привредним друштвима, банкама и другим финансијским институцијама, осигуравајућим друштвима и др.;
- Међународна полицијска сарадња преко постојећих канала комуникација;
- Анализа добијених података и израда извештаја;
- Достављање извештаја надлежном тужилаштву;

Истрага коју спроводи јавни тужилац:

- Провере кроз базе података Пореске управе (Сектор пореске полиције које обухватају увид у податке о свим пореским облицима по свим рачунима, увид у финансијске извештаје, увид у евиденције запослених радника и висини примања, увид у базу података о промету непокретности, увид у евиденцију пријављених пословних просторија и простора, увид у базу царине, увид у базу података НБС када је реч о подизању готовине и девизном платном промету и друге базе података);
- Прикупљање података о промету по текућем рачуну од пословних банака за привредна друштва и физичка лица, као и од осигуравајућих друштава и других институција;

-
- Примена потражних (оперативно тактичких) и доказних радњи, осим примене посебних доказних радњи и ограничавање слободе кретања;
 - Прикупљање књиговодствене и пословне документације и анализа истих;
 - Међународна сарадња преко постојећих канала комуникација;
 - Анализа добијених података и израда извештаја, односно кривичне пријаве и достављање надлежном тужилаштву.
 - Утврђивање вредности имовине незаконитог порекла (нпр. метода нето вредности, метода извора и утрошка средстава и др.).

Који извори података се могу користити у финансијском истраживању?

Када говоримо о изворима података који се могу користити у финансијским истраживањима морамо обратити пажњу на неколико различитих категорија података. У зависности од начина на који ти подаци могу да се прибаве и ставе у контекст самог финансијског истраживања, морамо водити рачуна о тачности прикупљених података, њиховој употребној вредности, као и доказном својству. Дакле, неки подаци представљају јавно доступне податке било да се ради о информацијама прикупљеним у новинама или званичним подацима неког регистра и њихов значај, као и поузданост, су управно сразмерни самом извору података. У односу на то неки подаци отворених база се у кривичном поступку могу сматрати доказом, неки прикупљени подаци као на пример аутомобил виђен у подкасту неког инфлуенсера не може бити ништа друго него оперативни податак, али је могуће да је управо употребна вредност тог оперативног податка много већа од податка добијеног на званичном регистру неког министарства.

Као добри примери за прикупљање информација потребних за спровођење отвореног финансијског истраживања могу послужити подаци добијени коришћењем база података (ОСИНТ), као што су:

- 1) медији (дневне новине, радио, телевизија, часописи...),
- 2) интернет (публикације, блогови, форуми, друштвене мреже...), као и
- 3) отворене базе података државних органа (извештаји, одлуке, записи, анализе, антикорупцијске анкетне листе, професионалне и академске публикације, комерцијални подаци..).

Овим изворима информација треба приступити у најранијој фази финансијског истраживања. На основу ових првих, прелиминарних података, може се даље вршити планирање будућег истраживања, одредити активности које је потребно предузети за прикупљање доказа, а може се формирати и финансијски профил. Најчешће се овакви подаци добијају путем интернет претраживача, при чему је важно знати да Google.com није једини претраживач, с обзиром да је комерцијалан и није у потпуности безбедан, већ да постоје алтернативе које су безбедне и познате онима који се баве ОСИНТ-ом.⁷

Неки од релевантних отворених база података за претрагу правних лица у офшор јурисдикцијама су:

<https://offshoreleaks.icij.org>

<https://investigativedashboard.org/>

<https://opencorporates.com/>

⁷ AltaVista; -F-search; -Ask; -Baidu; -Bing; -Blekkio; -DuckDuckGo; -Entireweb; -FExalead; -Excite; -Gigablast- Google; -GrayMatter; -Info.com; -LeMoteur; -Lycos; -MSN; -Neuralcoder; -Panguso; -Qwant; -Qwer; -Sogou; -Soso; -Spezify; -Trovei; -V9; -Voila; Volunia; -Yahoo!; -Yandex; -Yauba.

Отворене базе података домаћих институција:

- Агенција за привредне регистре <http://www.apr.gov.rs/> (подаци о привредним субјектима, лизингу, залози...);
- Народна банка Србије <http://www.nbs.rs/internet/cirilica/67/rir.html> (бројеви рачуна правних лица, претрага дужника, ИБАН бројеви);
- Канцеларија за јавне набавке <http://portal.ujn.gov.rs> (подаци о наручиоцу, понуђачу, закљученим уговорима...);
- Управа за спречавање прања новца <http://www.apml.gov.rs/srp954/faq/.html> (сви међународни и домаћи документи који се односе на прање новца, националне процене ризика, типологије...);
- Пореска управа <http://www.poreskauprava.gov.rs> (регистар пореских обвезника, списак заступника пореског обвезника...);
- Јавнобележничка комора <https://beleznik.org/>;
- Републички геодетски завод <http://katastar.rgz.gov.rs/KnWebPublic/PublicAccess.aspx>;
- Централни регистар хартија од вредности <http://www.crhov.rs/?Opcija=1>;
- Агенција за спречавање корупције <http://www.acas.rs/> (регистар функционера, регистар лобиста...).

Рад са информацијама из оваквих база података је кључна активност за финансијско истраживање пре отварања званичне кривичне истраге, јер се њиховом претрагом добија најшири спектар примарних информација које омогућавају тужиоцу да дефинише циљеве и одреди приоритете и правце истраге за обезбеђење довољних доказа и аргумената, како за кривичну истрагу тако и за одузимање криминалних прихода.

Поред отворених база података финансијско истраживање захтеваће и провере база података затвореног типа који су доступни на интернету или путем интерних веза и представљају привилегију органа који их региструје или су сходно потребама, ови подаци поверени другим државним органима на коришћење. Основна одлика ових података је да је њихов ниво тачности веома висок, као и да у случајевима потребе могу имати доказну вредност, или бар представљати основ за прикупљање доказа. Разноликост података који се на овај начин могу прикупити је значајно велик, у складу са тим **Правосудни информативни систем (ПИС) – омогућава приступ за 17 база података које воде државни и правосудни органи, и то:**

- База Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО) за физичка лица;
- Регистар прекршајних санкција за физичка лица;
- Регистар лица - учесника у поступку у коме су садржани подаци о поступцима који се воде против физичког или правног лица;
- Регистар лица лишених слободе који садрже податке за сва лица лишена слободе по било ком основу;
- Регистар промета непокретности који садржи податке о промету непокретности између физичких лица или правних лица;

- МДУЛС – упит у матичне књиге рођених, венчаних и умрлих;
- База МУП-а - пребивалиште-боравиште (историјат);
- База МУП-а - казнена евиденција;
- База МУП-а - регистар моторних и прикључних возила;
- Подаци јавних бележника;
- Републички геодетски завод - регистар непокретности у коме су садржани подаци о носиоцима права на непокретност;
- Агенција за привредне регистре - подаци о регистрованим правним субјектима;
- Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање;
- Регистар пореске управе - Подаци о висини прихода за одређеног пореског обавезника;
- База Народне банке Србије - регистар рачуна правних лица;
- Јединствени информациони систем МУП-а (доступан полицијским службеницима);
- Одговорно лице које је овлашћено у другим фирмама;
- Регистар обвезника произвођача алкохолних пића.

Поред наведених база података доступних тужиоцима путем ПИС система одређене базе података државних органа могу се добити писаним захтевом или наредбом као што су базе података Пореске управе Министарства финансија и то:

- ЕППДВ - евиденциона пријава ПДВ-а
- ПППДВ - пореска пријава ПДВ-а
- ПППДП - порез на добит правних лица (порески биланси, ПК, СУ образац, итд.)
- ПППИД - порези и доприноси (који исказује бруто и нето износ прихода као и врсту прихода пореског обавезника)
- ПДПО/С - порез на добит по одбитку (исказује основицу за извршене уплате нерезидентним правним лицима)
- ППДГ - порез на приходе грађана
- ППОА - пореска пријава за обрачун акцизе
- ППИ - 4 - пореска пријава за утврђивање пореза на приходе од непокретности
- Промет преко фискалних каса
- Порески обвезници који су задужили акцизне маркице за производњу алкохолних пића

На основу писаног и образложеног захтева у складу са одредбама ЗСПНФТ од Управе за спречавање прања новца - Министарства финансија могу се добити подаци о трансакцијама за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма или претходном кривичном делу. Поред података о сумњивим трансакцијама, Управа располаже и подацима о готовинским трансакцијама у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности пријављеним од стране обвезника ЗСПНФТ.

Али и других органа:

- Републички геодетски завод - регистар непокретности у коме су садржани подаци о носиоцима права
- Канцеларија за јавне набавке
- Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање
- Базе управе царине
- Агенција за спречавање корупције
- Национални биро за запошљавање
- Министарство саобраћаја, грађевинарства и инфраструктуре (Одељење за послове унутрашње пловидбе Лучке капетаније)
- Директорат цивилног ваздухопловства Србије
- Регистар дозвола за обављање послова осигурања у Србији
- Списак заступника пореског обавезника
- Информације о издвојеним пословним јединицама.

За прибављање података свих наведених база значајну улогу треба да имају службеници за везу државних органа именованих да за потребе тужилаштва прибављају ову и другу врсту података у органима у којима су запослени. Уколико тужилац донесе одлуку да формира ударну групу у циљу рада на финансијском истраживању и тиме заокружи број припадника државних органа који раде у конкретном истраживању, доступност ових података била би још лакша и њихово прибављање брже.

Посебан вид прикупљања података јесу подаци прикупљени у оквиру међународне оперативне полицијске сарадње кроз постојеће заштићене канале за размену информација, као што су:

- ИНТЕРПОЛ, ЕВРОПОЛ, СЕЛЕК
- КАРИН мрежа⁸

На овај начин прикупљени подаци не могу имати доказну снагу већ се искључиво прикупљају у оперативне сврхе, међутим сама чињеница да неки податак постоји и да је доступан органима гоњења Републике Србије представља ваљан основ да се у каснијем поступку путем међународне правне помоћи ови подаци добијају у форми и на начин да могу имати доказну вредност у поступку. Међутим, док смо још увек на пољу оперативних података, примена међународних полицијских сарадњи није у великој мери изражена, мада је свакако могућа. Много већа примена међународне сарадње видљива је у каснијим фазама предистражног поступка када је прикупљање података јасно усмерено на конкретну чињеницу, догађај, лице или објект, о чему ће касније бити речи.

⁸ КАРИН је неформална мрежа стручњака – практичара (контаката) у области праћења имовине, њеног замрзавања и привременог односно трајног преузимања.

Прикупљање доказа у предистражном поступку при спровођењу финансијског истраживања паралелно са криминалистичком истрагом

ЗКП предвиђа доказне радње и посебне доказне радње.

Доказне радње:

- Саслушање окривљеног;
- Испитивање сведока;
- Доказивање вештачењем, исправом, узимањем узорака;
- Привремено одузимање предмета (потврда о привременом одузимању предмета);
- Претресање стана и других просторија, лица, аутомобила и других покретних средстава (записник о претресању стана и других простора);
- Препознавање лица и предмета.

Посебне доказне радње могу бити:

- Тајни надзор комуникација;
- Тајно праћење и снимање;
- Симуловани послови;
- Рачунарско претраживање података;
- Контролисана испорука;
- Ангажовање прикривеног иследника.

Код финансијског истраживања, које је интегрисано са кривичним истраживањем, нарочиту важност могу имати следеће доказне радње: испитивање окривљеног и саслушање сведока, као и претресање стана и других простора (лица, аутомобила и других покретних ствари), као и привремено одузимање предмета. Иако ће начин испитивања зависити од сваке конкретне ситуације, свакако треба водити рачуна о томе да се постави и сет питања која су усмерена на утврђивање кретања новца, јер осумњиченом треба пружити прилику да оправда порекло својих прихода будући да му је то у интересу. Примера ради, наводи-мо само неке од могућих питања: колико је прихода постојало на почетку или пре периода криминалних активности обухваћених истраживањем; какво је порекло тог прихода; ко све има увид у приходе и упознат је са њиховим износом и пореклом; у којој се валути чувао новац; да ли га је неко бројао; где се чува; итд.

Такође, при спровођењу финансијског истраживања, најважнији доказни поступак који се односи на финансијске податке је провера рачуна и сумњивих трансакција (прибављање података, надзор и привремено обустављање сумњиве трансакције).

Уколико се финансијско истраживање спроводи за кривична дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, односно за кривична дела таксативно наведена у члану 142 ЗКП, а осумњичени поседује рачуне или обавља трансакције, јавни тужилац може наредити банци или другој финансијској организацији да му у одређеном року достави податке ⁹:

1. О рачунима које осумњичени има или контролише и средствима која на њима држи;

2. Из евиденције података.

Јавни тужилац може да захтева од суда да наредбом наложи банци или другој финансијској организацији надзор над сумњивим трансакцијама. Банка или друга финансијска организација поступа по наредби судије за претходни поступак за одређивање надзора над сумњивим трансакцијама, који може трајати најдуже три месеца, а због важних разлога може бити продужен највише за још три месеца. Уколико је одређен надзор над сумњивим трансакцијама банке или друга финансијска организација дужна је да пре сваке трансакције обавести јавног тужиоца да ће трансакција бити извршена и да наведе рок у којем ће се извршити, ако због природе трансакције то није могуће обавестиће јавног тужиоца одмах после извршења сумњиве трансакције и навешће разлоге кашњења.

На крају на писани и образложени захтев јавног тужиоца судија за претходни поступак може наредити банци или другој финансијској организацији да привремено обустави извршење сумњиве трансакције, која мера може трајати најдуже 72 часа, а у случају да трајање мере обухвата и нерадне дане може се по наредби суда продужити највише за још 48 часова.

Банка или друга финансијска организација дужна је да чува као тајни податак да је поступила на горе наведене начине.

Управа за спречавање прања новца, у складу са члановима 75. и 76. ЗСПНФТ има овлашћење да привремено обустави извршење трансакције укључујући и приступ сефу, ако оцени да у вези са трансакцијом или лицем које обавља трансакцију постоји основана сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и да прати финансијско пословање странке, ако Управа оцени да у вези са одређеним трансакцијама или лицима постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

⁹ АНЕКС 4 – Пример докумената.

Анализа и обрада прикупљених података, информација и доказа

Резултат анализе прикупљених информација, података, као и докумената јесте да да одговор на питање шта се десило, односно да расветли све аспекте предмета финансијског истраживања и за крајњи циљ да путем доказа, били они посредни или непосредни, као и пратећим документима прибављеним у току рада на истраживању, недвосмислено осветле све аспекте низа догађаја и појава, као и веза и односа лица која су предмет финансијског истраживања.

Почетне информације представљају само индицију, а свеобухватна анализа финансијске и нефинансијске документације треба да укаже на могуће трагове криминалних активности које су за последицу, између осталог, имале имовинску корист, било да је она остварена у стварима, правима или на други начин. Анализом ће се доћи, корак по корак, и до докумената, који могу представљати доказе и она је од кључног значаја и за оцену постојања основа сумње да је дошло до криминалне активности и указаће на кривично дело, као и на начин како је криминална активност спроведена и ко је учествовао у њој, као и који су финансијски ефекти те криминалне активности.

Извори трагова и доказа, могу се крити у финансијској и пословној документацији, изводима банака физичких и правних лица, финансијским извештајима правних лица, документацији о уговорним односима правних и физичких лица, евидентираним чињеницама путем изјаве сведока и писаним траговима. Дакле, свим оним подацима, информацијама и доказима који су прикупљени применом законом прописаних доказних радњи.

Финансијско истраживање треба да доведе и до евентуалних откривања прикривеног власништва и порекла новца, свих промена облика новца који су учињени у његовом прикривању, разјашњење свих трагова новца, ма колико он био нејасан, и утврђивање чињеница везаних за контролу над новцем у свим фазама и облицима кроз које је пролазио. Да би се ово постигло битно је вршити анализу података и новчаних токова по принципу „прати траг новца“. Ова анализа се мора вршити методом „у сусрет“, и заправо подразумева праћење финансијских трагова „унапред“ и „уназад“.

Праћењем новчаних токова требало би добити одговоре на питања, односно открити како иницијални - први унос/појаву новца/имовине, његово кружење, тако и коначну дестинацију новца/имовине, а тиме и доказати евентуално постојање самог кривичног дела прање новца кроз све његове фазе – улагање, прикривање или раслојавање (низом трансакција које у савремено доба могу бити извршене на многобројне дестинације у свету), и на крају до интеграције, кад се новац враћа као чист, односно легализован. Праћењем новчаних токова, можемо уочити раслојавање у неколико праваца, чијим доследним праћењем можемо детектовати реинвестирање или подизање готовинских износа, или до уласка прљавог новца у виртуелни свет токова електронских валута. Прикривеност трансакција у виртуелном свету је све већи изазов истражитеља финансијских токова новца.

Анализа новчаних трансакција може помоћи, осим сагледавања износа, и откривању нових веза, као и потврђивању постојећих веза између имовине и лица. Откривање нових веза, без обзира да ли се ради о привредним субјектима или о физичким лицима помаже да се детектује и евентуално нова имовина која потиче из кривичног дела и која у даљем поступку може бити предмет одузимања. Пратећи траг новца могу се открити обрасци понашања која се на други начин не могу детектовати, откривају се навике (на пример, коришћење картица у истим угоститељским објектима, подизање новца увек на одређеном банкомату и сл.), открива се начин живота који води лице које је предмет рада. Свако одступање може представљати нову индицију коју је потребно проверити.

Када се ради о предметима код којих су присутне коруптивне шеме могуће су и ситуације примања различитих врста противуслуга за послове које обављају. Појавни облици противуслуга могу бити путем плаћања летовања, поклона велике вредности до оних много значајнијих када се ради и о куповини непокретности. Праћење трага новца доводи до откривања сложених техника које ова лица користе да би прикрили извор средстава, а посредством веза које се детектују у току анализе – са физичким лицима и привредним субјектима помаже се у откривању нових доказа. За плаћање „извршене услуге“ све више се избегава кеш када су ти износи новца значајни. Све више се ради управо посредством рачуна, али се у тим случајевима плаћања наравно не врше директно, већ углавном преко повезаних лица, најчешће сродника.

Подаци до којих можемо доћи анализом новчаних токова и финансијске документације, односно прикупљених података из различитих извора у предистражној фази, могу се поделити на податке о:

- **Личном и професионалном статусу** - (адреса становања, запослења, повремених послова, пријема поште; телефонски бројеви и листа позива; лични адресари, дневници и белешке);
- **Имовинском статусу** - (покретна или непокретна имовина - изводи из земљишних књига, уговори о куповини некретнина, аутомобила (нотарски записи, подаци о регистрацији возила) банкарске информације, кредитне картице - пословни рачуни, овлашћења на овим рачунима, рачуни физичких лица (депозити, по виђењу, наменски, штедни, динарски и девизни, кредитна задужења), подаци о алтернативним начинима плаћања итд.);
- **Пословном статусу** - (власништво над привредним друштвима, учествовање у менаџменту, изводи из АПР-а, регистар залогe и лизинга ...).

Нарочита пажња се мора обратити на читав низ индикатора које треба посебно анализирати и ценити у склопу свих прикупљених сазнања о криминалној активности и потенцијалном учиниоцу. Ови индикатори могу бити финансијски и да се налазе у финансијској документацији или оперативни и да смо до њих дошли на основу извора изван финансијске документације.

Пре него што анализира новчане токове истражитељ треба да постави следећа питања:

1. Одакле је новац дошао?

2. Где је новац отишао/завршио?

3. Да ли постоји модел понашања који ће нам открити коме/чему је новац намењен?

Праћење токова новца захтева прибављање доказа о сваком кораку тог пута. Наравно, врло често раслојавањем, неповезаним временским следом тока или подизањем готовине ствара се могућност да се даљи ток новца изгуби привремено или трајно. У тим случајевима наставља се са прикупљањем посредних доказа који тада представљају неку врсту „спојница“ непосредних доказа и чине доказни ланац токова новца.

Дакле, потпуно применом свих расположивих анализа прикупљених доказа непосредних и посредних и њиховим стављањем у контекст онога шта се десило поштује се принцип „прати траг новца (*Follow the money*)“.

Принцип „прати траг новца“

Циљ овог принципа је да одговори на питања када, како, коме, куда и зашто је новац отишао. Битно је да се на самом почетку рада на предмету прво дефинише – стратегија рада.

У многим предметима управо недостаје стратешки приступ, већ се предузимају ад хок кораци што доводи и до неефикасности у раду. Такође, још увек се не примењује на прави начин приступ свеобухватних провера новчаних токова у циљу прикупљања доступних информација, односно одређени ресурси се још увек не користе у адекватној мери и није довољно схваћен значај праћења токова новца.

Анализа токова новца захтева време и опсежан приступ. У првом кругу анализира се најшири опсег информација, а затим се, пратећи трансакције, идентификују везе од значаја и поље деловања се полако сужава. Ма колико желели, није могуће детектовати све и истражити већ у првом кораку.

Зато је потребно да се дефинишу кораци и да се одреде приоритетни новчани токови који ће се пратити.

1. Идентификација сумњивих трансакција или рачуна на основу претходно наведених индикатора или индикатора из конкретног случаја (нпр. велики готовински депозити, чести трансфери, необичне трансакције, сложена финансијска структура и др.).
2. Прикупљање финансијских података (нпр. бројеви рачуна лица укључених у трансакције), банковне евиденције о основима трансфера, пратеће банкарске евиденције (често садрже и податке о бројевима телефона, мејл адресе, контакт особе, овлашћена лица), изводи са рачуна који обухватају и картице.
3. Анализа финансијске евиденције како би се уочио ток средстава, укључене стране, испитала историја трансакција, идентификовале везе између рачуна или лица.
4. Праћење трага новца од уласка у легитимни новчани ток до крајњег одредишта, односно интеграције опраних средстава (полазна тачка не мора бити и крајња дестинација).
5. Прикупљање додатних доказа који поткрепљују кретање новца (нпр. изводи банака, пословни уговори, фактуре, пратећа документа уз трансфере, идентификација лица која су те трансфере одобрила и сл.).

Идентификација сумњиве трансакције може даље водити истраживање у два смера: унапред или уназад.

Праћење „унапред“, подразумева да се полази од првог сумњивог трансфера, којим је омогућен улазак у легалне новчане токове, ка осталим учесницима у трансакцијама. На овај начин се прати дисперзија и даљи преноси новчаних средстава, којима се одговара на питања где, коме, како, када и зашто је новац трансферисан. Сваки документ који је пратио трансфер новца је део одговора на ова питања.

Резултат праћења новца унапред ће свакако дати одговоре на питања: да ли је обавеза стварна или фиктивна; да ли је стварна вредност трансакције; када је плаћање извршено; ко је извршио плаћање; коме је плаћено; где се новац налази и да ли су трансакције основане, итд.

Приликом вршења провера пословања привредних субјеката, могу се од пословних банака захтевати подаци о прометима по динарским и девизним рачунима, на основу којих се може даље вршити анализа прибављених података којом ће се идентификовати привредни субјекти који су извршили највише уплата, као и привредни субјекти према којима је регистровано највише одлива са рачуна контролисаног привредног субјекта.

У циљу издвајања сумњивих трансакција и разликовања трансакција које представљају стварни пословни однос између привредних субјеката и трансакција које имају тзв. фиктивну природу, односно у којима се на основу документације са неистинитом садржином врши пренос средстава између привредних субјеката, потребно је извршити анализу највећих уплатилаца и највећих примаоца средстава са рачуна контролисаног привредног субјекта.

Први корак у финансијском истраживању привредног субјекта може представљати идентификација привредног субјекта преко броја рачуна, на основу јавно доступног сервиса НБС – јединствени регистар рачуна и претраживање дужника у принудној наплати. Након што се идентификује правно лице, врши се претрага кроз базу АПР-а где се утврђује када је субјект основан, да ли је било промене директора у скорије време, остварује се увид у финансијске извештаје субјекта (промет и биланс успеха), утврђује се колико субјект има запослених те се на тај начин издвајају субјекти који обављају пословну делатност у циљу стицања добити од других привредних субјеката (који су, на пример, новоосновани или је дошло до промене директора или седишта, без запослених радника, а остварују значајне велике износе прилива и одлива са рачуна). Након што се на тај начин идентификује постојање тзв. перачких фирми међу привредним субјектима који су примаоци средстава, потребно је утврдити у којим све пословним банкама имају отворене рачуне, ко је по истима овлашћен и затражити податке о прометима по рачунима тих привредних субјеката. Анализирајући тако прибављене промете могу се идентификовати и други привредни субјекти који врше уплате на рачун тих „перачких фирми“, као и начин на који „перачке фирме“ даље поступају са новцем који је уплаћен на њихове рачуне. Најчешће тако уплаћен новац „перачке фирме“ даље трансферишу на рачун физичких лица, пољопривредних газдинстава или предузетничких радњи, а често се дешава да лица која су овлашћена за располагање средствима по рачунима „перачких фирми“ врше готовинско подизање средстава по фиктивном основу.

Када се утврди постојање сумње да је „перачка фирма“ извршила подизање готовине на претходно описан начин, враћа се на податке о промету контролисаног привредног

субјекта, односно податке о уплатама извршеним ка том привредном субјекту, а која су даље трансферисана на рачун „перачких фирми“ а све у циљу идентификовања стварног порекла новца, односно утврђивања да ли је контролисани субјект вршио уплате сопствених средстава по фиктивном основу или је то чинио услужно, за неког другог, тако што је најпре добио та средства на рачун а потом их даље трансферисао према „перачкој“ фирми.

Праћење новчаних токова „уназад“ значи да се полази од последње банкарске или имовинске трансакције неког лица, усмерене ка другим повезаним физичким или правним лицима и има за циљ утврђивање извора средстава изнад законитих прихода, односно утврђивање порекла имовине која је предмет испитивања. Ова анализа треба да пружи одговоре на питања: како је новац потрошен; ко су повезана лица; где је новац чуван; ко је новац исплатио; одакле је новац дошао; зашто је новац исплаћен; и да ли постоји оправданост дозначеног новца.

Поштујући процедуру прибављања банкарске документације долази се до налога за уплату/плаћање, налога за пренос/исплату, електронских трансфера, других/повезаних рачуна, документације која прати трансфере (уговори, профактуре, менице, полисе, чекове, итд.), интерне документације банке (дневници благајне, снимци надзорних камера, фотографије), извештаја о сумњивим трансакцијама.

Кроз банкарску документацију прати се кретање средстава и тако долази до података о приливу и одливу средстава, стању средстава на рачуну, времену када су плаћања вршена, начину плаћања, основу плаћања, ранијим пословним односима.

Сваки банкарски податак је тачан и егзактан и не може се прикрити, сваки пренос новца оставио је траг који се мора пратити. Они ће указати на „црвене заставице“ које ће нас упутити на даљи ток истраге. Да бисмо уочили релевантне трагове, анализи банкарских података морамо приступити организовано и методично. Потребно је формирати сопствену базу података (нпр. у ексел табели, или неком посебном програму) у које ћемо уносити податке оним редом како пристижу и како се акумулирају. Потом извршити анализу шта појединачни податак може да значи и да ли се и на који начин разни подаци могу спојити у једну целину. То ће нам омогућити разврставање података и њихову прегледност у циљу издвајања најсумњивијих података.

Оно што у финансијској/банкарској документацији може бити предмет даље анализе првенствено се односи на плаћања која не прати одговарајућа документација, уплате у егзотичним дестинацијама (порески рајеви), уплате које се врше у округлим износима, разне консултантске и маркетиншке услуге као основ плаћања, велике позајмице, нелогично дуги периоди одложеног плаћања, отписи потраживања, исказани биланси који су виши од познатих извора прихода, необјашњив трансфер на друге рачуне, ако је рачун дуже време неактиван, па и сам нелогичан редни број рачуна.

Резултат примене свега горе наведеног почевши од уочених индикатора, преко примене доказних радњи у поступку прикупљања доказа, све до њихове анализе треба да буде једна заокружена целина расветљеног криминалног догађаја, као и свих финансијских

ефеката тог догађаја, а уједно и да нам пружи слику о свим његовим кључним актерима и њиховом професионалном, пословном и имовинском статусу. Дакле да нам дâ висок степен сумње о томе да је извршено кривично дело, или уколико то већ знамо да нам кроз додатно прикупљене доказе ту нашу сумњу потврди. Такође, треба и да укаже на све учеснике у извршењу тог кривичног дела, њихове улоге, али и њихове финансијске статусе тј. целокупну имовину било да осумњичени формално правно јесу њени титулари било да имају стварно власништво над њом.

Следећи, логичан корак би свакако требало да буде израда финансијског профила осумњичених који има за циљ да утврђену имовину осумњичених, њихов финансијски статус диференцира на имовину стечену извршењем конкретног кривичног дела, извршењем других кривичних дела – нелегалним стицањем, односно стеченом имовине на легалан начин.

Израда финансијско-имовинског профила

Међународна пракса и стручна литература из области криминалистике препоручују израду финансијско-имовинског профила као првог корака у анализи података о имовини окривљеног/осумњиченог. Овај термин обухвата идентификовање имовине, укључујући и прикривену имовину. За израду финансијско-имовинског профила користе се документа везана за банковне рачуне, непокретну имовину, зајмове и кредитне картице (укључујући), инвестиције, осигурање, пореске пријаве и извештаје потрошачких кредита. Ови документи нису једини извори информација везано за финансијско-имовински профил, треба узети у обзир и све друге податке из различитих извора који могу укључити и документа и податке из:

- Отворених и затворених база података, као и друштвених мрежа;
- Податке о тренутним и претходним запослењима са прегледом примања, евиденције о тренутном и претходним пребивалиштима или боравиштима;
- Евиденције о платним картицама и банковним рачунима;
- Информације у вези бивших супружника, бивших пословних партнера, посредника у промету непокретности који могу бити драгоцени извори информација за састављање потпуног финансијско-имовинског профила.

Финансијско-имовински профил појединца утврђује се анализом неоправдане имовине тј. имовине за коју не постоји објашњење њеног порекла, раскорак или разлика животног стила у односу на оправдана законита примања.

Да би се сачинио финансијско-имовински профил, анализирају се следећи елементи:

Активна: • некретнине; • аутомобили, авиони, јахте; • банкарски рачуни; • акције, акцијски капитал и обвезнице; • готовина; • финансирано животно, имовинско, здравствено осигурање; • приватне финансиране пензије; • накит, уметничка дела или колекционарски комади; • износи освојени у казинима, спортско клађење; • спорна права; • потраживања; приход од самосталне делатности; • приходи од пољопривреде или шумарства; • приход од закупа; • дивиденде; • приходи од трговачких активности физичких лица или неинкорпорираних сарадника; • приход од слободних активности; • права добијена од породичних догађаја; • права интелектуалне својине; • средства примљена преко Вестерн јуниона, Мониграма, дигитална имовина, итд.; • приходи од имовине (рента, камата, итд.); • готовина пронађена приликом претреса или за коју се на овај или онај начин знало да ће се држати, итд.

Расходи: • закупнина/зајам, лизинг стопе; • кредити и хипотеке; • прекорачење; • плаћање готовином или кредитном картицом; • путовања, одмори; • школарине; • царине, порези; • премије осигурања; • алиментација; • новац потрошен у коцкарницама или на забавама; • средства послата преко Вестерн јуниона, Мониграма, евентуално дигитална имовина, итд.

За сваки скуп или обавезу датум набавке/трансакције, лице од које је купљено или за који је трошак био, његова сврха, начин на који је стечени износ коришћен, начин плаћања (го-

товина, налог за плаћање, комерцијални акредитив, акредитив) и извор средстава, идентификују се коришћене гаранције, уколико постоје документи који доказују ове елементе.

Да би се утврдио износ прихода из непознатих извора, разлика се израчунава између:

Приходи – (имовина + трошкови) = несразмера

Имовина лица која је предмет истраживања утврђује се на основу података наведених у базама података државних институција, ако се појави сумња у вредност имовине исказане у базама података и правним документима из званичних евиденција, вредност се може утврдити на други начин (вештачењем, упоређивањем и др).

У случају утврђивања вредности порекла имовине која није верификована у званичним евиденцијама треба извршити додатну проверу у односу на лица која су наводни или формални власници те имовине, или су именована/номинована од стране окривљеног као лица која су извор средстава којима је имовина прибављена (зајмодавци, пријатељи, рођаци, поклонодавци, закуподавци, коцкање, клађење и др.).

Поред описаног начина утврђивања финансијско-имовинског профила, користе се рачуноводствене методе, међу којима су најчешће:

1. Метода нето вредности

Поједностављена формула за обрачун имовине незаконитог порекла је:

нето вредност (имовина-обавезе) на крају периода обрачуна

- нето вредност (имовина-обавезе) на почетку периода обрачуна

= промена нето вредности

+ исправке за личну потрошњу и губитке

- исправке за расходе, које нису последица финансијских трансакција (амортизација...)

- приходи који су већ опорезовани

- неопорезовани приходи

позитивна разлика = имовина незаконитог порекла

2. Метода извора и утрошка средстава

утрошак средстава (раст имовине, умањење обавеза)

- извори средстава (умањење имовине, повећање обавеза)

= промена нето вредности

+ исправке за личну потрошњу и губитке

- исправке за неопорезиве приходе

- исправке за расходе, које нису последица финансијских трансакција

- приходи, који су били опорезовани

позитивна разлика = имовина незаконитог порекла

Метод на основу нето вредности се примењује када постоји сумња да је особа акумулирала имовину и средства или измирила обавезе стицањем незаконитих прихода, што за последицу има да се - нето вредност (разлика између вредности имовине и вредности обавеза) у одређеном временском периоду – повећава из године у годину. Са друге стране метод на основу трошкова примењује се када појединац већину својих прихода троши, тј. има изражене потрошачке навике.

Ове методе се користе да би се утврдила вредност имовине особе на посредан начин, тј. да прикаже да је реална имовина у посматраном периоду била већа у односу на имовину која потиче из познатих или законитих извора. Такође, ове методе захтевају да се најпре што прецизније утврди почетна нето вредност имовине/средстава осумњиченог и захтевају да се обухвате сви појавни облици имовине осумњиченог са што тачније исказаном вредности, а што је идентичан захтев и финансијских истрага који се примењују у домаћем законодавству.

Значајно је нагласити да је за примену ових метода својствено да се вредност неког добра или имовине одређује на основу историјске вредности, односно вредност у моменту њеног стицања, а не тренутне тржишне вредности. Ово је значајно са аспекта обрачуна крајњег резултата несразмере у имовини с обзиром да је титулар имовину стекао по цени коју је за њу платио у моменту стицања, што њену тренутну тржишну вредност чини ирелевантном у овом обрачуну.

Међународна сарадња у финансијским истраживањима¹⁰

Евидентна је потреба да се кроз финансијска истраживања прикупе што потпунији подаци и докази, односно да се осветле све чињенице у вези предмета финансијског истраживања, а што има за циљ обезбеђење што тачнијег чињеничног стања што је битан предуслов за доношење било какве одлуке. Имајући у виду овакав захтев, као и непостојање граница када се ради о криминалним активностима, скоро сви предмети финансијског истраживања ће у неком тренутку захтевати прикупљање података или доказа путем међународне сарадње, односно међународне правне помоћи.

Међународна оперативна полицијска сарадња се остварује преко постојећих канала за размену информација, и то:

- КАРИН мреже (CARIN Network),
- ИНТЕРПОЛ-а (The International Criminal Police Organization),
- ЕУРОПОЛ-а (European Police Office), и
- Официра за везу амбасада страних земаља у Републици Србији.

Кроз наведене канале, могу се разменити оперативни подаци о покретној и непокретној имовини физичких и/или правних лица, као и подаци о поседовању рачуна и/или сефова у пословним банкама. Прибављање података о имовини у поступку међународне сарадње је пре свега у функцији истраживања кривичног дела прање новца као дела финансијског истраживања.

Докази у вези добијених података могу се захтевати путем међународне правне помоћи у складу са Законом о међународној правној помоћи у кривичним стварима Републике Србије.

Управа за спречавање прања новца, као финансијско-обавештајна служба Републике Србије, остварује међународну сарадњу у виду размене финансијско-обавештајних података са осталим финансијско-обавештајним службама (ФОС) широм света (Financial Intelligence Units - FIUs) преко заштићеног сајта Егмонт групе¹¹ (*Egmont Secure Web – ESW*). Егмонт група је тело које чине **170 финансијско-обавештајних служби** које обезбеђује својим чланицама платформу за безбедну размену финансијско-обавештајних података и стручних знања за борбу против прања новца и финансирања тероризма. ФОС размењују финансијско-обавештајне податке по принципу узајамности, на начин да један ФОС упућује захтев за информацијама другом ФОС-у, наводећи релевантне податке о трансакцијама, физичко/правном лицу које ту трансакцију врши, имовини којом располаже итд., уз обавезно образложење сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и

¹⁰ АНЕКС 3 – Методе утврђивања вредности имовине незаконитог порекла и пример обрачуна.

¹¹ <https://egmontgroup.org/>.

објашњење на који начин је та трансакција или лице које је повезано са државом којој се захтев упућује. ФОС прималац захтева дужан је да у разумном року одговори на захтев, а ако није у могућности да то учини, дужан је да наведе разлоге за то. Поред захтева за информацијама, ФОС може да на сопствену иницијативу (спонтано) достави другом ФОС-у податке о трансакцијама/лицима до којих је дошао у свом аналитичком раду, када су те трансакције/лица повезане са државом којој се подаци спонтано достављају. Потребно је нагласити да ФОС може да достави податке и информације примљене од другог ФОС-а, надлежним органима у својој држави само уз претходну сагласност ФОС-а која је те податке и информације доставила.

Пореска управа - Сектор пореске полиције размену информација у пореске сврхе обавља преко Мултилатералне конвенције о узајамној административној помоћи у пореским питањима – ГЛОБАЛНИ ФОРУМ, и у оквиру Уговора о избегавању двоструког опорезивања (УОИДО), као и на бази реципроцитета сагласно члану 157 ЗПППА.

Размена информација обавља се преко Одељења за међународну сарадњу Пореске управе које је од маја 2021. године надлежно да испред Републике Србије врши администрацију захтева за размену поменутих информација.

У оквиру **Мултилатералне конвенције** о узајамној административној помоћи у пореским питањима могу се размењивати информације на основу захтева који се односе на пребивалиште/боравиште физичких лица, идентитет и правно и стварно власништво над свим облицима правних лица, порез плаћен у иностранству, статус о резидентности, непокретна/покретна имовина у власништву, приходи и расходи, банкарски подаци (промет по рачуну и изводи), директори (оснивачи) и акционари привредних друштава, регистрација привредног друштва, рачуноводствене информације (финансијски извештаји, пословне књиге, фактуре, уговоре, признанице, документи о имовини, документацију која се односи на менаџмент компаније). Рок за достављање информација је 90 дана уз могућност да се захтева и хитност у поступању.

Информације које су предмет размене морају бити „предвидиво релевантне“ за пореска питања која се истражују. Сагласно члану 26 Модел-конвенције ОЕЦД¹² - термин „предвидиво релевантне“ подразумева обезбеђивање информација у најширем могућем смислу, а односи се на информације за сва лица и привредна друштва, како у парничним пореским поступцима тако и у кривичним пореским поступцима, као што су пореска превара и утаја пореза. Размена информација које су „предвидиво релевантне“ у складу са споразумом је обавезна.

Овде свакако треба нагласити постојање релативно нове ГлобЕ¹³ мреже за брзу размену података између земаља и институција повезаних овом мрежом, а на основу иницијативе УНОДЦ. Контакт тачке у Републици Србији су Врховно јавно тужилаштво и Одељење за борбу против корупције.

12 The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj <https://www.oecd.org/about/>.

13 <https://globenetwork.unodc.org/globenetwork/en/the-network/overview.html>.

Мултилатералне конвенције које омогућавају међународну сарадњу и конфискацију имовине

Међународна сарадња између држава могућа је на основу Конвенције Уједињених нација против недозвољене трговине опојним дрогама и психомоторним супстанцама („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори”, број 14/90), Конвенције Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стеченим криминалом („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 7/02), Кривичноправна конвенција о корупцији („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 2/02 и „Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 18/05); Конвенције Уједињених нација против транснационалног организованог криминала¹⁴ („Службени лист СРЈ – Међународни уговори”, број 6/01); Конвенција Уједињених нација против корупције („Службени лист СЦГ – Међународни уговори”, број 12/05); Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и финансирању тероризма („Службени гласник РС – Међународни уговори”, број 19/09).

Најзначајније конвенције усвојене од стране Уједињених нација, које се односе на одузимање имовине проистекле из кривичног дела, а чији је потписник и Република Србија су Конвенција Уједињених нација против корупције и Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала са додатним протоколима. Конвенција Уједињених нација против корупције у складу са својим одредбама, а у циљу финансијских истраживања, омогућава државама да од других држава потписница ове конвенције затраже:

1. извршење претреса и заплене, као и замрзавање;
2. прибављање оригинала или оверених копија релевантних докумената и списа, укључујући државне, банкарске, финансијске и пословне списе;
3. идентификовање или трагање за средствима стеченим од криминала, имовином, оруђем или другим стварима за потребе извођења доказа;
4. идентификовање, замрзавање и трагање за средствима стеченим од криминала;
5. повраћај средстава.

¹⁴ Закон о ратификацији Конвенције Уједињених нација против корупције („Сл. лист СЦГ – Међународни уговори”, бр. 12/2005) закон_о_потврђивању_конвенције_уједињених_нација_против_транснационалног_организованог.пдф (параграф.рс)

Оно што је посебно важно нагласити је да државе уговорнице не могу одбити да пруже међусобну правну помоћ позивајући се на банкарску тајну¹⁵, а од држава се захтева да у оквиру свог унутрашњег правног система обезбеде одговарајући механизам за превазилажење препрека које би се могле појавити због примене прописа о банкарској тајни.¹⁶

Сарадња између држава чланица остварује се преко централног органа¹⁷, а у хитним случајевима, могуће је и преко ИНТЕРПОЛ-а, ако су уговорнице државе с тим сагласне.

Захтеви за пружање **међународне правне помоћи** се подносе писмено и уколико је то могуће уз помоћ било ког средства којим се може произвести запис у писаном облику, на језику који је прихватљив за државу уговорницу којој се упућује захтев. У хитним случајевима могуће је да се захтеви поднесу и усмено, уколико се државе уговорнице с тим сагласе, али је потребно одмах послати и писмени захтев.

Што се тиче конфискације имовине постоји обавеза државе чланице која је примила захтев друге стране за конфискацију који се односи на средства или приход, који се налази на њеној територији да:

1. изврши налог за конфискацију који је издао суд стране молиље, или
2. поднесе захтев својим надлежним органима у циљу прибављања налога за конфискацију и уколико се такав налог одобри да исти изврши.

Правило је да сваком имовином коју конфискује замољена страна располаже та страна у складу са својим домаћим законодавством, сем уколико се заинтересоване стране другачије договоре.

Сарадња између држава чланица остварује се преко централног органа, а у хитним случајевима захтеви се могу слати и од стране суда или јавног тужиоца директно надлежним органима замољене државе, уз обавезу обавештавања централног органа, а могуће је послати захтев и преко ИНТЕРПОЛ-а.

Уколико се захтева конфискација на основу налога суда државе молиље, уз захтев треба доставити оверену копију оригиналног налога за конфискацију који је сачинио суд у страни молиљи и изјаву о разлозима на основу којих је издат налог уколико нису наведени у самом налогу; потврду надлежног органа стране молиље да је налог за конфискацију извршен и да не подлеже уобичајеним средствима жалбе; информације о мери по којој се захтева извршење налога и информације о неопходности предузимања привремених мера.

Уколико се захтева да надлежни суд замољене државе донесе налог о конфискацији уз захтев треба доставити извештај о чињеницама које су по веровању стране молиље довољне да омогуће замољеној страни да тражи налог по свом домаћем праву; када су треће стране имале могућност да траже своја права, документа која показују да се ради о том случају.

15 Члан 46, тачка 8 Конвенције Уједињених Нација о корупцији.

16 Члан 40 Конвенције Уједињених Нација о корупцији.

17 https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-12&chapter=18&clang=_en#EndDec.

Сарадња на основу **Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и одузимању прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма** се остварује за сва кривична дела на основу којих је стечена имовинска корист.

На основу ове конвенције могући су следећи видови правне помоћи:

1. Истражна помоћ у проналажењу имовине, која обухвата помоћ у идентификацији и обезбеђивању доказа у погледу постојања, локације или кретања, природе, правног статуса или вредности средстава, прихода и друге имовине стечене криминалом која подлеже конфискацији; (чл. 16)

У погледу података којима располажу банкарске и небанкарске институције истражна помоћ обухвата:

- проверу и прибављање детаљних информација о томе да ли физичко или правно лице које је предмет кривичне истраге поседује или контролише рачуне у било којој банци која се налази у замољеној држави; (чл. 17)
- појединости о конкретним банковним рачунима и о банкарским операцијама обављеним у одређеном периоду, као и податке о сваком рачуну са кога је новац уплаћен и или на који је уплаћен; (чл. 18)
- надзор током одређеног периода банкарских операција преко тражених рачуна који одређује надлежни орган замољене државе и достављање резултата надзора држави молиљи; (чл. 19)

2. Привремене мере, које обухватају замрзавање или заплону имовине која је предмет захтева или која би могла да задовољи тај захтев; (чл. 21)

3. Одузимање имовине стечене криминалом, могуће је на два начина:

- тако што ће надлежни орган замољене државе спровести налог за конфискацију који је издао суд стране молиље или
- да надлежни орган замољене државе поднесе захтев својим надлежним органима у циљу прибављања налога за конфискацију и, уколико се такав налог одобри, да га спроведе; (чл. 23)

Сарадња између државе се остварује преко:

1. централног или централних органа¹⁸; (чл. 33)

2. директно од стране суда или јавног тужиоца надлежним органима замољене државе у хитним случајевима или везано за захтеве који се односе на истражну помоћ, уз обавезу обавештавања централног органа;

3. преко ИНТЕРПОЛ-а.

¹⁸ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=198> Централни органи се проналазе када се кликне на слово А поред сваке државе.

Примена привремених мера обезбеђења и одузимање имовинске користи и имовине

Основни услов за одузимање имовинске користи стечене извршењем кривичног дела је постојање правноснажне пресуде којом је наложено њено одузимање, а то значи да се одузимање може спровести тек након правноснажности пресуде. Честе су ситуације да лица од којих треба одузети имовинску корист током трајања поступка располажу имовином тако да су након правноснажности пресуде већ отуђили имовину из које би се могла одузети имовинска корист.

Ради обезбеђивања одузимања имовинске користи у кривичном поступку, јавни тужилац може и мора применити привремене мере обезбеђења одузимања имовинске користи у складу са ЗКП и ЗОИ.

Да би могле да се примене ове мере потребно је да су испуњена два кумулативна услова:

- да постоји основ сумње да је одређено лице извршењем кривичног дела стекло противправну имовинску корист, и
- да постоји основ сумње да ће осујетити или отежати одузимање имовинске користи.

Захтев јавног тужиоца за доношење привремене мере треба да садржи:

- висину противправне имовинске користи која се обезбеђује, а та чињеница се утврђује на основу доказа које је јавни тужилац прикупио у предистражном поступку или током истраге;
- врсту привремене мере;
- средство и предмет којим се та мера извршава;
- колико ће трајати привремена мера.

У кривичном поступку најчешће се примењују следеће привремене мере:

1. Забрана осумњиченом да отуђи, односно оптерети покретне ствари чији је власник и по потреби њихово одузимање.

2. Забрана осумњиченом да отуђи, односно оптерети непокретности чији је власник или друга стварна права која су уписана у његову корист на непокретностима у катастар непокретности, уз упис забележбе забране у катастар непокретности.

3. Забрана дужнику осумњиченог да исплати потраживање или преда ствар осумњиченом и забрана осумњиченом да прими исплату потраживања или прими ствар и да њима располаже.

4. Налог организацији за принудну наплату да новчана средства у висини обезбеђеног потраживања пренесе у депозит суда.

5. Налог Централном регистру хартија од вредности да упише забрану отуђења и оптерећења акција осумњиченог и упише забрану осумњиченом да користи право гласа из акција и располаже њиме.

6. Одузимање готовог новца или хартија од вредности осумњиченог и њихово полагање у судски депозит.

Препоручује се да се у случају издавања привремених мера размотри могућност њиховог уписа у одговарајући јавни регистар.

Уколико финансијско истраживање резултира предузимањем појединих доказних радњи или доношењем наредбе о спровођењу кривичне и финансијске истраге, треба размотрити:

1. могућност и потребу обезбеђења имовинске користи стечене кривичним делом, иницирањем доношења привремених мера.

2. могућност и потребу доношења наредбе јавног тужиоца о забрани располагања имовином и о привременом одузимању покретне имовине.¹⁹

На самом крају приручника потребно је скренути пажњу и на формалну евиденцију, отварање и затварање финансијског истраживања.

¹⁹ Ако постоји вероватноћа да ће власник располагати имовином из кривичног дела пре него што суд одлучи о захтеву из члана 23. став 1. овог закона, јавни тужилац доноси наредбу о забрани располагања имовином о привременом одузимању покретне имовине. Мера из става 1. овог члана траје до доношења одлуке суда о захтеву јавног тужиоца, а најдуже три месеца од дана доношења наредбе, видети Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (параграф.рс).

Поступци отварања, евидентирања и затварања финансијског истраживања²⁰

Финансијско истраживање покреће се истовремено са истраживањем постојања кривичног дела, а могу га иницирати МУП или Министарство финансија (пореска полиција, УСПН) или јавни тужилац.

О покретању и затварању финансијског истраживања јавни тужилац треба да сачини службену белешку.

Приликом спровођења финансијског истраживања неопходно је сачинити план рада. План садржи преглед активности које ће се предузети у циљу откривања и расветљавања кривичног дела, као и законитог прикупљања доказа и редослед у смислу провере правних и физичких лица која су предмет истраживања и прикупљања података о њима, њиховом статусу, прометима по рачунима, као и податке о другим организационим јединицама МУП-а и другим државним органима које је потребно ангажовати у циљу финансијског истраживања, укључујући и могућност примене посебних доказних радњи. Планом се може предвидети и ангажовање стручних лица (аналитичара, форензичара и др.), као и формирање посебног тима, односно ударне групе, онда када је то неопходно.

Финансијском истраживању које се спроводи у предистражном поступку, претходи сачињавање Плана оперативних провера. Планом се предвиђају кораци који се предузимају у циљу расветљавања пореских кривичних дела и законито прикупљање доказа које се врше код привредних друштава и физичких лица.

Прва активност која је садржана у плану обухвата активности на утврђивању профила привредног субјекта, односно лица које је предмет провера кроз базе података Пореске управе - Сектора пореске полиције, базе података трећих лица и отворене изворе, као и упућивање захтева банкама о достављању промета преко рачуна привредних друштава, а по потреби и физичких лица у зависности од почетних информација и предмета провера. План обухвата и активности на прикупљању и анализи књиговодствене и пословне документације код привредних субјеката и физичких лица, као и планирање прегледа пословних простора и иницирање наредбе за претресање стамбених и пословних просторија и простора.

Такође, могуће је сачињавање заједничког плана различитих државних органа у посебним случајевима, као нпр. употреба посебних доказних радњи у случајевима прања новца, као и иницирање заједничке сарадње са Пореском управом ради примене мере обезбеђења наплате пореза по члану 66 ЗПППА (када је поменутом мером могуће успоставити хипотеку на непокретностима, заложно право на покретним стварима или извршити блокаду текућих рачуна).

²⁰ АНЕКС 4 – Примери докумената који се користе у финансијском истраживању.

АНЕКС 1 – Препоруке ФАТФ-а 30 и 31

Верзија усвојена 15. фебруара 2012. године

Напомена са тумачењима уз Препоруку бр. 30 (одговорност органа рада и истражних органа)

1. Државе треба да одреде и овласте органе реда који ће обезбеђивати прописе истраге када је реч о прању новца, предикатним кривичним делима и финансирању тероризма. Државе такође треба да одреде један или више надлежних органа којима ће бити стављено у задатак да имовину која јесте или која би могла да постане предмет конфискације препознају, уђу јој у траг и иницирају њено замрзавање и заплону.
2. „Финансијска истрага“ означава истрагу финансијских послова повезаних са криминалном активношћу, ради:
 - откривање размера криминалних мрежа, односно размера криминала;
 - откривање имовинске користи од кривичних дела, терористичких средстава или било које друге имовине која јесте или која би могла да постане предмет конфискације, као и ради улажења у траг тој имовини;
 - разрада доказа који се могу користити у кривичним поступцима.
3. „Паралелна финансијска истрага“ означава вођење финансијске истраге паралелно с кривичном истрагом прања новца, финансирања тероризма односно предикатног кривичног дела (или више њих) или вођење те истраге у контексту кривичне истраге. Органи реда који истражују предикатна кривична дела треба или да буду овлашћени да спроведу истраге свих дела прања новца и финансирања тероризма као паралелне истраге, или им треба омогућити да тај предмет повере другој агенцији која би могла да спроведе такав истрагу.
4. Државе треба да размотре могућност да на националном нивоу предузму мере, укључујући законодавне мере, да би омогућиле својим надлежним органима који истражују случајеве прања новца и тероризма да одложе хапшење осумњичених лица, односно заплене новца или да одустану од таквог хапшења у циљу идентификовања лица која су умешана у такве активности или ради прикупљања доказа. Без таквих мера коришћење процедуре као што су контролисана испоруке и тајне операције није могуће.

-
5. Препорука бр. 30 примењује се такође на оне надлежне органе који нису органи реда *per se*, али који носе одговорност за спровођење финансијских истрага предикатних кривичних дела у мери у којој ти надлежни органи остварују оне функције које су обухваћене Препоруком бр. 30.
 6. Органи који се баве борбом против корупције и имају извршна овлашћења могу добити у задатак да истраже прање новца и финансирање тероризма које је проистекло из кривичних дела корупције или које је у вези са таквим делима која су обухваћена Препоруком бр.30, па им такође треба дати довољно овлашћења да могу да препознају имовину, уђу у траг и иницирају њено замрзавање и заплону.
 7. Ако државе у финансијским истрагама користе међуресорне групе, онда треба узети у обзир све горе поменуте службе органа реда и других надлежних органа.
 8. Органи реда и тужилаштва треба да располажу одговарајућим финансијским, људским и техничким ресурсима. Државе треба да имају утврђене процедуре којима се обезбеђује да запослени у тим органима одржавају високе професионалне стандарде, укључујући стандарде који се односе на чување професионалне тајне, као и да буду морални и стручно добро оспособљени образовани људи.

АНЕКС 2 – Финансијске истраге у контексту ЕУ

Финансијске истраге су кључно средство за откривање прања новца, финансирања тероризма и других тешких злочина. На нивоу ЕУ, кључно је обезбедити правни оквир који омогућава ефикасне финансијске истраге у прекограничним предметима који обухватају више од једне државе чланице. Они могу пружити нове трагове истражитељима за откривање криминалних активности и мапирање криминалних мрежа, укључујући њихове транснационално разгранате, као и вредне доказе за кривично гоњење осумњичених криминалаца и за идентификацију и конфисковање имовине стечене кривичним делом.

ЗАКОНОДАВСТВО

Антикорупцијско законодавство

Модернизација оквира ЕУ за борбу против корупције

У мају 2023. године Европска комисија је представила нови предлог за борбу против корупције путем кривичноправног законодавства. Нови предложени законодавни оквир ће:

- Појачати превенцију корупције подизањем свести о негативном утицају корупције на грађане и друштва како би се фокусирали на ризике од корупције пре него што се корупција појави и производи и стимулише културу интегритета.
- Проширити дефиниције кривичних дела корупције изван класичних кривичних дела подмићивања, укључујући, на пример, и проневеру, трговину утицајем, злоупотребу функције, као и ометање правде и недозвољено богаћење у вези са кривичним делима корупције.
- Увести минималне кривичне казне и санкције за различита кривична дела како би се обезбедили једнаки услови за санкционисање у свим државама чланицама.
- Продужити рок застаре за кривично гоњење корупције.
- Осигурати да органи за спровођење закона и тужиоци имају при руци одговарајућа истражна средства и ресурсе за борбу против корупције.

Овим предлогом, ЕУ модернизује тренутни, фрагментирани и предлисабонски оквир ЕУ о корупцији и спроводи међународне обавезе према Конвенцији УН против корупције (УНЦАЦ).

До формалног усвајања нове предложене Директиве, главни антикорупцијски закони на нивоу ЕУ остају:

- Конвенција из 1997. године о борби против корупције у којој су укључени званичници ЕУ или званичници земаља ЕУ;

- Оквирна одлука Савета из 2003. године о борби против корупције у приватном сектору, која криминализује и активно и пасивно подмићивање;
- Одлука Савета 2008/852/JXA из 2008. године о мрежи контактних тачака против корупције.

Законодавство за заштиту финансијских интереса ЕУ

Законодавство о борби против преваре, корупције и других незаконитих активности које утичу на финансијске интересе ЕУ такође је значајан елемент политике ЕУ за борбу против корупције.

Директива о борби против превара у финансијским интересима Уније путем кривичног права (Директива (ЕУ) 2017/1371) успоставља правила о дефинисању кривичних дела и санкција у погледу борбе против преваре, корупције и других незаконитих активности које утичу на финансијске интересе Уније.

Изузетно важан елемент представља и оснивање Европског јавног тужилаштва, које има мандат да води кривичне истраге и процесуира случајеве прекограничне корупције (Уредба Савета (ЕУ) 2017/1939 од 12. октобра 2017. године).

Европска канцеларија за борбу против превара (ОЛАФ) спроводи административне истраге у складу са Уредбом (ЕУ, Еуратом) бр. 883/2013 за борбу против преваре, корупције и других незаконитих активности које утичу на финансијске интересе ЕУ.

Секторско законодавство

Ефикасну борбу против корупције регулишу и правила ЕУ о спречавању прања новца и финансирања тероризма; јавне набавке; правила о конфискацији и узбуњивању.

Пета директива против прања новца (АМЛД) обавезује све државе чланице ЕУ да успоставе централизоване регистре банковних рачуна и системе за проналажење података, као и централни регистар стварног власништва. АМЛД такође успоставља међусобну повезаност регистара стварног власништва, како би се побољшала транспарентност корпоративног власништва. Комисија је предложила ажурирање верзије ових правила (Шеста директива) у јулу 2021.

Директива о борби против прања новца (ЕУ) 2018/1673 поставља минимална правила о криминализацији прања новца и наводи да корупција мора бити предикатно кривично дело прања новца.

ЕУ регулише област конфискације прихода стечених кривичним делом – укључујући и случајеве корупције. Ово укључује Директиву 2014/42/ЕУ о замрзавању и одузимању средстава и прихода стечених кривичним делом, Одлуку Савета 2007/845/JXA о сарадњи између канцеларија за поврат имовине, Одлуку Савета 2005/212/JXA од 24. фебруара 2005. о одузимању кривичног дела. Повезани приходи, инструменти и имовина и Уредба (ЕУ) 2018/1805 о међусобном признавању налога за замрзавање и конфискацију.

Директива ЕУ (ЕУ) 2019/1937 о заштити лица која пријаве кршење закона Уније („Директива о узбуњивачима“) усвојена је 2019. године са циљем да се повећа откривање корупције и да се боље заштите узбуњивачи.

Правила ЕУ о јавним набавкама имају за циљ да спрече корупцију у тендерским процедурама.

Јачање капацитета за финансијске истраге

Поред законодавних инструмената, предузеће се неколико мера за унапређење капацитета за спровођење прекограничних финансијских истраживања. Стратегија ЕУ за борбу против организованог криминала из 2021. године истакла је потребу за промовисањем раних финансијских истрага у свим земљама ЕУ и за јачање капацитета истраживача да адресирају финансијску димензију организованог криминала. Земље ЕУ су препознале важност „праћења трага новца“ за решавање финансијских аспеката организованог криминала и за идентификацију нових трагова у истрази организованог криминала у закључцима Савета из 2020. о унапређењу финансијских истрага за борбу против тешког и организованог криминала. Закључци Савета, који се заснивају на Закључку Савета и Акционом плану о финансијским истрагама из 2016. године, позивају земље ЕУ да обезбеде да финансијске истраге буду део свих врста кривичних истрага у вези са организованим криминалом.

Финансијске истраге су такође кључне за борбу против тероризма и његовог финансирања. Праћење трага новца омогућава истражитељима да идентификују раније непознате сараднике у случајевима борбе против тероризма. У Агенди за борбу против тероризма из 2020. године Комисија је предложила успостављање мреже финансијских истраживача за борбу против тероризма како би подржала размену истраживачких техника и искустава о финансијским истрагама и допринела побољшању анализе истражитеља и разумевања трендова и ризика који се појављују.

Поред ОЛАФ-а и новооснованог Европског јавног тужилаштва, успостављено је неколико платформи за сарадњу у циљу даљег унапређења капацитета за финансијске истраге.

Европска мултидисциплинарна платформа против криминалних претњи - ЕМПАЦТ

Финансијске истраге су кључна компонента ЕМПАЦТ-а, Европске мултидисциплинарне платформе против криминалних претњи, како кроз посебан приоритет посвећен борби против криминалних финансија и прања новца и олакшавања поврата имовине, тако и кроз претварање финансијских истраживања у заједнички циљ за све остале приоритете (дрого, трговина људима итд.).

Оперативна мрежа против прања новца (АМОН)

Европска комисија пружа финансијску подршку Оперативној мрежи против прања новца (АМОН), глобалној мрежи истражитеља за борбу против прања новца, која је покренута 2012. године. Циљ мреже је да олакша размену знања између органа за спровођење за-

кона против новчаних јединица за прање новца и подржава брзу оперативну сарадњу у истрагама о прању новца. У АМОН-у учествује 45 држава, укључујући државе чланице ЕУ и кључне међународне партнере.

Европски центар за финансијски и економски криминал (ЕФЕЦЦ)

Европол је појачао своје напоре у борби против веома софистицираних случајева прања новца, превара и превара које су усмерене на појединце, компаније и јавни сектор оснивањем Европског центра за финансијски и економски криминал (ЕФЕЦЦ) 2020. године. ЕФЕЦЦ пружа оперативну подршку државама чланицама у текућим случајевима у областима пореског криминала, преваре, корупције, прања новца, поврата имовине, фалсификовања евра и криминала против интелектуалне својине.

Европска унија

Стратегија ЕУ за борбу против организованог криминала за период од 2021. до 2025. године, промовише праксу спровођења раних и паралелних финансијских истрага у државама чланицама које се не искориштавају у потпуности, и изградњу капацитета за истраживање финансијских димензија организованог криминала у циљу елиминисања незаконите имовинске користи генерисане кроз организовани криминал и њено преливање у легалне новчане и економске токове.²¹

У закључцима Већа ЕУ о јачању финансијских истрага из 2020. године, државе чланице позивају се да осигурају да финансијске истраге буду део свих врста кривичних истрага организованог криминала.²²

21 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0170>.

22 <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8927-2020-INIT/en/pdf>

АНЕКС 3 – Методе утврђивања вредности имовине незаконитог порекла и пример обрачуна

Методе утврђивања вредности имовине незаконитог порекла

1. Упоредивање прихода са целокупном имовином

У случајевима утврђивања прихода незаконитог порекла врши се упоређивање прихода са целокупном имовином помоћу основних рачуноводствених категорија, као што су имовина и обавезе из извора имовине, који доводе до износа нето вредности имовине. Као помоћ, у свету се примењују индиректни методи утврђивања прихода, тј. метода нето вредности и метода извора и утрошка средстава.

При првој се ради о утврђивању нето вредности имовине на први и последњи дан одређеног периода, тако да се нето вредност на почетку периода одузме од нето вредности на крају. На тај начин се утврђује промена нето вредности имовине, која са одређеним исправкама (по основу пореско непризнатих расхода и губитка, неопорезивих прихода и расхода, које нису последица финансијских трансакција) представља имовину незаконитог порекла физичког лица у одређеном периоду. Метода нето вредности у свету је и најчешће коришћена метода, а њена употреба је нарочито адекватна у случају када постоји много промена у имовини и обавезама и када одређени период утврђивања имовине незаконитог порекла обухвата период од више календарских година.

Код методе извора и утрошка средстава као варијанта методе нето вредности утврђује се промена нето вредности за тачну одређену годину, узимајући у обзир све промене на ставкама имовине и обавеза. Коришћење средстава (нпр. куповина имовине, смањење стања дуга од узетих зајмова) повећава нето вредност имовине, док извор средстава (нпр. продаја имовине, повећање стања дуга узетих зајмова, смањење новчаних средстава) смањује нето вредност имовине. Имовина незаконитог порекла се по овој методи обрачунава као разлика између збира утрошених средстава и збира свих извора средстава, примењујући при томе једнаке исправке као при методи нето вредности.

Имовинско стање одређеног физичког лица може да се утврди на више начина, уз утврђивање чињеничног стања оперативним полицијским радом, пре свега:

- анализом пријаве имовине физичког лица;
- приливом и одливом новчаних средстава са банковних рачуна;
- банковним депозитима;
- полагањем и подизањем са штедних рачуна;
- примљеним каматама;
- одмеравањем пореза на промет непокретности или пореза на имовину;

- одмеравањем пореза на доходак од имовине;
- примљених дивиденди;
- путем извештаја Централног регистра хартија од вредности;
- полиса осигурања, итд.

Али ако желимо утврдити колико је неко стицао у неком периоду логично је да је имовину могуће вредновати само по њеној вредности при стицању, дакле по стварној вредности расхода које је физичко лице имало у одређеном периоду стицањем имовине, односно стварним трошковима личне потрошње, по цени улагања која су ту заиста стварно и настала. Вредновање по процењеној вредности употребљава се само у случају кад немамо никаквих других могућности да одредимо стварну вредност.

Утврђену вредност имовине треба умањити за обавезе према изворима имовине. Као такве треба сматрати све личне дугове физичког лица (нпр. хипотеке, зајмове, лизинг, плаћање на рате, неизмирене обавезе према добављачима) који су настали у вези са стицањем имовине. Дуговања која нису била предвиђена код таквог финансирања не узимају се у обзир (нпр. порески дугови), као ни дуговања на име којих у посматраном периоду не долази до одлива новчаних средстава (обећани поклони). Постојање обавеза је могуће утврдити на више начина, нпр. на основу обавештења банке, плаћених рата зајма, лизинга, службених евиденција итд.

Као законску ставку која повећава вредност имовине треба разумети и трошење односно утрошак средстава физичког лица у личне сврхе. Суштинска ставка трошења су расходи физичког лица за сопствени живот и живот његове породице. У поступку утврђивања имовине незаконитог порекла као помоћ служе подаци о просечној потрошњи домаћинстава за појединачну годину у Републици Србији и обухватају веома широк спектар средстава потрошње, и то од расхода за животне потребе (храна, одећа, трошкови редовног и ванредног одржавања становања, покућство, транспорт, комуникације, образовање и слободно време) до других расхода, који нису део потрошачких расхода (нпр. расходи повезани са куповином стана и куће, дати поклони и други расходи). У случају када се облици потрошње физичког лица могу утврдити нпр. преко платних и кредитних картица, скупих путовања, улагања у друге непокретности, поклањања, необјашњивог подизања готовине са рачуна банака, губици при продаји делова имовине, губици из посебних потраживања итд., употребљавају се наравно и ти подаци. Могуће ниже износе расхода физичког лица у поступку утврђивања имовине незаконитог порекла лице је дужно да само докаже. При томе треба указати и да физичке лице има интерес да докаже што ниже расходе јер се тиме смањује разлика између имовине и пријављених прихода односно незаконито стечена имовина.

При утврђивању износа утрошка средстава значајна су два основна правила:

- да се расходи који су узети у обзир при утврђивању имовине не смеју још једном узимати (рачунати) као утрошак средстава (нпр. улагање у адаптацију);
- узимају се само они расходи који не повећавају имовину или не умањују обавезе.

Треба упозорити да се износи адаптација, проширења и дозивања на посебним земљиштима узимају по правилу код личног утрошка; то значи да се не могу узимати при утврђивању вредности имовине, јер би у том случају дошло до двоструког преузимања (рачунања) истих података. Уколико расходи истовремено смањују једну врсту имовине и повећавају другу врсту имовине, или истовремено повећавају једну врсту обавеза и смањују другу врсту обавеза, са становишта поступка утврђивања имовине незаконитог порекла су без значаја, јер не утичу на промену вредности имовине (нпр. трошак новчаних средстава за куповину аутомобила, употреба новчаних средстава за штедњу, итд.). Наравно, ситуација је другачија ако се при промени имовине догоди губитак; дакле, ако умањење имовине не утиче на одговарајуће повећање друге имовине или на смањење обавеза. У тим случајевима износ губитка који није порески признат рачуна се као утрошак средстава који повећава имовину незаконитог порекла јер су ови подаци о имовинском стању и обавезама аутоматски укључени у израчунавање промене нето вредности имовине.

Када су обе вредности, тј. вредност имовине (средстава) и личног утрошка утврђени, од нужне суме се одузму приходи лица који су били опорезовани, односно приходи на које се порези не плаћају. Извор имовине појединаца и његове личне потрошње могу бити само приходи тог лица, те их треба при одређивању имовине незаконитог порекла обавезно узимати у обзир. Приходи умањени за све пореске обавезе се узимају у њиховој стварној вредности. То значи да није могуће узимати катастарски приход пореског обвезника физичког лица, него стварни приход из пољопривреде. Исто важи и за друге врсте прихода, при чијем обрачуну се узимају у обзир законско одређени паушални износи трошкова, нпр. аутор коме се од ауторског хонорара на рачун трошкова признаје 40% износа ауторског хонорара, део трошкова сачува, ако је део послова ауторског дела обавио са минималним трошковима реализације. Под приходе односно примања за које се порез односно доприноси не плаћају, и који су такође одбитна ставка при обрачуну пореске основице, се убрајају: наследство и поклони, исплата животних осигурања, добици при класичним играма на срећу, примљене накнаде штета, суме осигурања, добици од продаје непокретности и покретних ствари (само они који су садржани у почетној имовини), повраћај више плаћеног пореза итд.

Утврђену разлику треба кориговати још са расходима који нису последица финансијских трансакција и порески су признати. Типичан пример таквих расхода је амортизација која је порески призната само физичком лицу – самосталном предузетнику, и чији износ је утрошен за набавку односно обнову имовине, мада само ако тај износ није већ узет у обзир у делу имовине предузећа физичког лица - самосталног предузетника (нпр. у вредности објекта који је у билансу стања самосталног предузетника исказан по књиговодственој вредности).

Као одбитну ставку није могуће узети износ узетих зајмова. Имовина се на њихов рачун наине повећава, мада, за разлику од других средстава, ова средства истовремено повећавају и обавезе, те ове износе треба рачунати као обавезу из основа стицања имовине који смањује вредност имовине.

2. Упоређивање прихода обвезника са његовим расходима за личну потрошњу

Овако наведене методе обрачуна целокупног новчаног промета (новчани Т обрачун) и депозита у банкама су самостални методи обрачуна, међутим, они могу бити и део обрачуна раста имовине јер су промене имовине неопажене, осим ако су повезане са променом новчаних средстава. Слично као и при упоређивању прихода са имовином физичког лица, и код ове две методе је основна замисао да физичко лице у неком периоду није могло да уложи или утроши за личну потрошњу више новчаних средстава него што произлази из његових прихода, који су били опорезовани, односно прихода на које се порез не плаћа.

2.1. Обрачун укупног промета новчаних средстава

У складу са горе наведеним, у обрачун укупног промета новчаних средстава треба укључити укупни промет новчаних средстава физичког лица, не само промене на готовини, већ такође и промене новчаних средстава на банковним рачунима. Треба узети у обзир само промене новчаних средстава, зато се трансакције као што су пуштање меница или чекова које још није довело до промена новчаних средстава, не узимају се у обзир; слично важи и за опрштај зајма или измене курса вредносних папира. Ипак, узимају се у обзир исплата или повраћај зајма.

Поједностављена структура обрачуна је таква да се на једној страни узимају у обзир сви извори новчаних средстава, а на другој стварни утрошак тих средстава, и то:

извори новчаних средстава:

- стање пословних и личних новчаних средстава и кредита на почетку периода,
- приходи, које је физичка лица пријавила,
- узимање зајмова и повраћај позајмљеног новца,
- неопорезовани приходи и друга примања,

утрошена новчана средства:

- стање новчаних средстава и кредита на завршетак упоредивог периода,
- трошкови набавке и други трошкови имовине,
- давање зајмова и повраћај позајмљеног новца,
- лична потрошња.

2.2. Метода банковних депозита

Метода банковних депозита омогућава откривање непријављених прихода физичког лица на основу прикупљених података о његовим трошковима и погодна је за контролу оних физичких лица који највећи део својих прихода полажу на рачуне у банкама и већину својих трошкова плаћају безготовински. Проистичући из прилива и одлива, као и стања новчаних средстава на банковним рачунима физичког лица, врши се обрачун расхода који су били плаћени готовином. Ти готовински расходи, заједно са приливима на банковним рачунима (уз узимање у обзир неопорезивих ставки) омогућавају обрачун прихода

физичког лица, који се потом уређује са приходима које је физичко лице пријавило пореском органу.

Формула методе банковних депозита:

укупни приливи на банковне рачуне,

- неопорезивне ставке,

+ готовински расходи

+ штедња (расположива новчана средства)

= обрачунат приход по методи банковних депозита

- пријављени приходи по пореској пријави

позитивна разлика = имовина незаконитог порекла

Пример обрачуна

Приходи - (Имовина + Трошкови) = Несразмера

$$100.000 - (150.000 + 35.000) = -85.000$$

$$100.000 - (150.000 + 35.000) = 100.000 - 185.000 = -85.000$$

Приходи – пријављени и утврђени приходи	Зарада	5.000	100.000
	Уговори о делу	2.000	
	Приходи од ауторских и сродних права	26.000	
	Приходи од дивиденди	12.000	
	Наследство	44.000	
	Добици од игара на срећу	11.000	
Имовина	Готов новац	2.000	150.000
	Новчана средства у банци	20.000	
	Аутомобили и друга превозна средства	37.000	
	Некретнине	92.000	
	Земљишта	0	
	Друге вредности (накит, хартије од вредности, уметничка дела, ретке и расне животиње)	1.000	
Трошкови	Обавезе по основу личних позајмица	5.000	35.000
	Обавезе по основу кредита банака и других финансијских институција	18.000	
	Трошкови живота	12.000	
Несразмера			85.000

АНЕКС 4 – Примери докумената који се користе у финансијском истраживању

Пример захтева за привремену меру обезбеђења одузимања имовинске користи

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
КТИКо бр. 001 /23
Датум 01.01.2023. године
НИШ
ДМ/ММ

ВИШИ СУД У НИШУ
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
- Судији за претходни поступак -

На основу чл. 540 у вези чл. 257 ст. 2 до 4 ЗКП и чл. 459 тач. 1, 2, 3, 4, 5, 6 Закона о извршењу и обезбеђењу стављам

**ПРЕДЛОГ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ ЗА ОБЕЗБЕЂЕЊЕ
ОДУЗИМАЊА ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ**

I

Да на основу чл. 459 тач. 1. Закона о извршењу и обезбеђењу донесете решење о привременој мери и да забраните В.С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, као и осталим овлашћеним лицима и свим трећим лицима, да отуђи, односно оптерети покретну ствар - путничко моторно возило марке „тесла“, регистарске ознаке НИ 001-ДМ, бр. мотора 15218644ДТ и бр. шасије СКЛ-ВА5БК8ЈА155478, и да наведено возило које је одузето од В.С. поверите на чување Министарства правде Републике Србије - Дирекције за управљање одузетом имовином.

II

Да на основу чл. 459 тач. 2. Закона о извршењу и обезбеђењу донесете решење о привременој мери и да забраните В.С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, као и осталим овлашћеним лицима и свим трећим лицима да отуђи, односно оптерети непокретност - пословни простор који се налази у приземљу зграде у Нишу у ул. Лебанска бр. 1/5, површине 150м², изграђен на катастарској парцели бр. 6585 КО Ниш – Бубањ, уписан у лист непокретности бр. 5214 и да наложите Републичком геодетском заводу - Службе за катастар непокретности Ниш да упише забележбу забране отуђења, односно оптерења наведене непокретности.

III

Да на основу чл. 459 тач. 3 Закона о извршењу и обезбеђењу донесете решење о привременој мери и да забраните осумњиченом ММ од оца РМ и мајке ММ из Ниша, рођеном 01.01.1980. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Нишка бр. а, ЈМБГ 10101090888022 да на основу правноснажне и извршне пресуде Основног суда у Нишу П бр. 44/22 од 10.10.2023. године исплати износ од 1.500.000,00 динара, осумњиченом В. С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, као и да забраните осумњиченом В.С. да прими наведену исплату.

IV

Да на основу чл. 459 тач. 4 Закона о извршењу и обезбеђењу забраните осумњиченом В.С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, као и осталим овлашћеним лицима и свим трећим лицима да располажу средствима са динарског рачуна бр. 330 - 6585689200458 - 56 код „Кредит Агрикол Србија“ АД Нови Сад, до укупног износа од 350.458.568,00 динара и да наложите „Кредит Агрикол Србија“ АД Нови Сад да новчана средства са ових рачуна у износу до 350.458.568,00 динара пренесе у депозит Вишег суда у Нишу.

V

Да на основу чл. 459 тач. 5 Закона о извршењу и обезбеђењу забраните осумњиченом В.С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, као и осталим овлашћеним лицима и свим трећим лицима да у односу на 1.000 акција привредног друштва „НИС“ АД које су у његовом власништву користи право гласа из ових акција и располаже овим акцијама, као и да издате налог Централном регистру за депо и клиринг хартија од вредности да упише забрану осумњиченом да користи право гласа из акције и располаже овим акцијама.

VI

Да на основу чл. 459 тач. 6 Закона о извршењу и обезбеђењу од осумњиченог В.С. од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777032, одузме новац у износу од 1.000.000,00 динара и сместите у судски депозит.

Наведеним привременим мерама се обезбеђује одузимање противправне имовинске користи у износу од 350.458.568,00 динара, за који постоји основана сумња да је осумњичени В.С. стекао извршењем кривичног дела прање новца из чл. 245 ст. 2 КЗ.

Привремена мера ће трајати до коначног одузимања имовинске користи стечене кривичним делом или до правноснажног утврђења да осум. В.С. није прибавио противправну имовинску корист извршењем кривичног дела.

Образложење

Пред Посебним одељењем за сузбијање корупције Вишег јавног тужиоца у Нишу у предмету КТИКо бр. 001/23, спроводи се истрага против осумњиченог В.С., због постојања основане сумње да је извршио кривично дело Прање новца из чл. 245 ст. 2 КЗ и да је на тај начин стекао новац у укупном износу од 350.458.568,00 динара, који је потом користио између осталог за куповину покретних и непокретних ствари, део новца улагао на рачуне у банци и део у куповину хартија од вредности.

Увидом у потврду о привремено одузетим предметима МУП-а, УКП, Одељења за борбу против корупције бр. 88/21 од 27.06.2021. године потврђује се да је од осумњиченог В.С. одузето моторно возило марке „тесла“, регистарске ознаке НИ 001-ДМ, бр. мотора 15218644ДТ и бр. шасије СКЛВА5БК8ЈА155478.

Увидом у лист непокретности бр. 4704 потврђује се да је осум. В.С. власник пословног простора бр. 1, површине 150м², који се налази у приземљу зграде у Нишу у ул. Нишавска бр. 1, изграђен на катастарској парцели бр. 6585 КО Ниш – Бубањ, уписан у лист непокретности бр. 5214.

Увидом у правноснажну и извршну пресуду Основног суда у Нишу П бр. 44/22 од 10.10.2023. године утврђује се да је ММ обавезан да В.С. исплати износ од 1.500.000,00 динара.

Увидом у извештај „Credit agricole Srbija“ АД Нови Сад потврђује се да је осум. В.С. власник рачуна бр. 330-6589999999998-56 код ове банке.

Увидом у извештај Централног регистра депо и клиринг хартија од вредности утврђује се да је осум. В.С. власник 1000 акција привредног друштва „НИС“ АД.

Увидом у потврду о привремено одузетим предметима МУП-а, УКП, Одељења за борбу против корупције бр. 78/21 од 27.06.2021. године потврђује се да је од осум. В.С. одузет новац у износу од 1.000.000,00 динара.

Одредбом чл. 91 КЗ је предвиђено да нико не може задржати имовинску корист прибављеном кривичним делом, док је одредбом чл. 245 ст. 7 КЗ предвиђено да ће се новац и имовина из ст. 1 до 6 наведеног члана одузети.

Одредбом чл. 540 ЗКП предвиђено је да кад долази у обзир одузимање имовинске користи да ће суд по службеној дужности, по одредбама закона који уређује извршење и обезбеђење одредити привремене мере обезбеђења.

Одредбом чл. 459 тач. 1 Закона о извршењу и обезбеђењу је предвиђено да се ради обезбеђења новчаног потраживања извршном дужнику може забранити да отуђи, односно оптерети покретне ствари чији је власник, као и да се по потреби ове ствари могу одузети од извршног дужника и поверити на чување извршном повериоцу или другом лицу или судском депозиту, док је тач. 2 предвиђено да се може забранити извршном дужнику да отуђи, односно оптерети непокретности чији је власник или друга стварна права која су уписана у његову корист на непокретностима у катастар непокретности, уз упис забележбе забране у катастар непокретности, а тачком 3 је предвиђено да се може забранити дужнику извршног дужника да исплати потраживање или преда ствар извршном дужнику и да се може забранити извршном дужнику да прими исплату потраживања или прими ствар и да њима располаже, тач. 4 је предвиђено да се може издати налог организацији за принудну наплату да новчана средства у висини обезбеђеног потраживања пренесе у депозит јавног извршитеља, тач. 5 је предвиђено да се може додати налог Централном регистру хартија од вредности да упише забрану отуђења и оптерећења акције извршног дужника и упише забрану извршном дужнику да користи право гласа и расписа из акције и акције, и на крају тач. 6 је предвиђено да се може одузети готов новац или хартије од вредности од извршног дужника и њихово полагање у судски депозит, односно код јавног извршитеља.

Сматрам да постоји вероватноћа да ће од осумњиченог В.С. бити потребно одузимање имовинске користи прибављене наведеним кривичним делом, као и да постоји вероватноћа да ће осум. В.С. без предложене привремене мере, осујетити и значајно отежати одузимање имовинске користи, тако што ће располагати наведеном непокретном и покретном имовином и акцијама, као и новчаним износима које се налазе на његовом рачуну, те је постојање предложених привремених мера како би се ова опасност отклонила.

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ
Синиша Спасић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
З КТКо бр. 001/22; З КТИКо бр. 001/22
Датум 08. 05 .2023. године
НИШ
ДМ

ВИШИ СУД У НИШУ
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
Судији за претходни поступак -

На основу чл. 145 ст. 1 ЗКП стављам

ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБЕ ЗА НАДЗОР НАД
СУМЊИВИМ ТРАНСАКЦИЈАМА

Потребно је да наложите „А банка“ АД да пре сваке трансакције која се врши са рачуна бр. 2059000000000000102450, власништво осум. С.С. од оца А.А. и мајке Д.Д. из Ниша, рођеном 17.07.1984. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/5, ЈМБГ 0101999777888001, Вишем јавном тужиоцу у Нишу - Посебном одељењу за сузбијање корупције достави обавештење да ће трансакција бити извршена и да наведе рок у ком ће бити извршена.

Образложење

Ово тужилаштво спроводи истрагу против осум. С.С. због продуженог кривичног дела прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 2 и 1 КЗ у стицају са продуженим кривичним делом злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 3 у вези става 1 КЗ и против привредног друштва „П“ ДОО због кривичног дела прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 3, 2 и 1 КЗ, за која кривична дела је предвиђена казна затвора у трајању дужем од 4 године.

На основу доказа прибављених у току истраживања постоје основи сумње да се преко рачуна наведених лица - привредног друштва и физичког лица обављају трансакције које су предмет кривичног дела прање новца и злоупотреба службеног положаја, због којих се против С.С. води истрага пред овим тужилашством. Такође утврђено је да се новац

који је предмет ових кривичних дела уплаћује на рачун бр. **2059000000000000102450** у „А банка“ АД, чији је власник осум. С.С., који са овог рачуна подиже новац.

Ради праћења наведених сумњивих трансакција које се врше преко овог рачуна, сма-трамо да су испуњени услови из чл. 143 ст. 1 и чл. 145 ст. 1 КЗ те је потребно да се изда наредба „А банка“ АД да ово тужилаштво обавештава о извршењу трансакције са овог ра-чуна.

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ
Синиша Савић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
З КТКо бр. 001/22; З КТИКо бр. 002/22
Датум 08. 05. 2023 . године
НИШ
ДМ

ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО У НИШУ, ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ, јавни тужилац Сениша Спасић, на основу члана 144 ст. 1 тач. 1 и 2 ЗКП доноси

НАРЕДБУ

НАЛАЖЕ СЕ „А банка“ АД да Вишем јавном тужиоцу у Нишу - Посебном одељењу за сузбијање корупције у року од 5 дана од пријема ове наредбе достави:

- промете по свим рачунима привредног друштва „П“, матични број 22222555, од отварања рачуна до датума поступања по овој наредби, као и извештај ко су овлашћена лица за располагање средствима са рачуна;

- промете по свим рачунима физичког лица С.С., ЈМБГ 1505974999036, од отварања рачуна до датума поступања по овој наредби, као и извештај која су овлашћена лица за располагање средствима са рачуна;

- извештај ко је власник рачуна 2059000000000000102450 и да ли на овом рачуну има овлашћених лица и ако има да достави податке о тим лицима.

Банка, „А банка“ АД, дужна је да податке о поступању по овом захтеву, чува као тајне податке.

РАЗЛОЗИ

Ово тужилаштво спроводи истрагу против осум. С.С. због продуженог кривичног дела Прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 2 и 1 КЗ у стицају са продуженим кривичним делом злоупотреба службеног положаја из члана 359 став 3 у вези става 1 КЗ и против привредног друштва „П“ ДОО због кривичног дела прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 3, 2 и 1 КЗ, за која кривична дела је предвиђена казна затвора у трајању дужем од 4 године.

На основу доказа прибављених у току истраживања постоје основи сумње да се преко рачуна наведених лица – привредног друштва и физичког лица обављају трансакције које су предмет кривичног дела прање новца због којих се против С.С. води истра-

га пред овим тужилаштвом. Такође је утврђено да се трансакције врше и преко рачуна 2059000000000000102450 отвореног у „А банка“ АД, али тужилаштво не располаже подацима ко је власник наведеног рачуна.

Имајући у виду напред наведено потребно је да поступите по наведеној наредби и доставите тражене податке.

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ
Синиша Спасић

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ВИШЕ ЈАВНО ТУЖИЛАШТВО
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
З КТКо бр. 001/21; З КТИКо бр. 002/22
Датум 08.06.2023. године
НИШ

ВИШИ СУД У НИШУ
ПОСЕБНО ОДЕЉЕЊЕ ЗА СУЗБИЈАЊЕ КОРУПЦИЈЕ
- Судији за претходни поступак -

На основу чл. 146 ст. 1 ЗКП стављам

ЗАХТЕВ ЗА ИЗДАВАЊЕ НАРЕДБЕ ЗА ПРИВРЕМЕНО ОБУСТАВЉАЊЕ
СУМЊИВЕ ТРАНСАКЦИЈЕ

Потребно је да наложите „А банка“ АД да привремено, најдуже на 72 часа, обустави извршење исплате износа од 1.500.000,00 динара са рачуна бр. 20590000001234567 осумњиченом С.С., од оца Г.Д. и мајке Ј.Ј. из Ниша, рођеном 01.01.1999. године у Нишу, са пријављеном адресом пребивалишта у Нишу, улица Незнаног јунака бр. 1/1, ЈМБГ 0101999567032, јер иста представља сумњиву трансакцију у смислу одредбе чл. 145 Законика о кривичном поступку.

Образложење

Ово тужилаштво спроводи истрагу против осумњиченог С.С. због продуженог кривичног дела прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 2 и 1 КЗ у стицају са продуженим кривичним делом злоупотреба службеног положаја из члана 359 КЗ и против привредног друштва „П“ ДОО због кривичног дела прање новца из чл. 231 ст. 6 у вези ст. 3, 2 и 1 КЗ, за која кривична дела је предвиђена казна затвора у трајању дужем од 4 године.

На основу наредбе судије за претходни поступак КППр ПО4 бр. 001/23 од 01.01.2023. године, „А банка“ је обавестила ово тужилаштво да је дана 08.06.2023. године осмњичени С.С. најавио да ће дана 09.06.2023. године подићи износ од 1.500.000,00 динара са рачуна бр. 20590000001234567.

На основу доказа прибављених у току истраживања постоје основи сумње да је наведени износ предмет кривичног дела прање новца због кога се пред овим тужилаштвом спроводи истрага против С.С.

Будући да је осумњичени захтевао исплату са рачуна износа новца, који је пре 24 сата примио на рачун од привредног друштва „П“ доо, по нејасном и недокументованом правном основу, то се очигледно ради о неоправданој и сумњивој трансакцији, те сматрамо да су испуњени услови из чл. 146 ст. 1 КЗ да суд изда наредбу „А банка“ АД да привремено обустави наведену сумњиву трансакцију.

ЈАВНИ ТУЖИЛАЦ
Синиша Савић

Пример плана истраживања

НАЗИВ ПРЕДМЕТА : „САВА – јавне набавке“	
<ul style="list-style-type: none"> • Место: Београд 	
<ul style="list-style-type: none"> • Датум извршења: од фебруара 2021. до октобра 2024.године 	
<ul style="list-style-type: none"> • Сумњиве радње или појаве <ul style="list-style-type: none"> - Учестало добијање уговора о јавној набавци - Пријатељски односи директора јавног предузећа и власника добављача - Јавно поговарање о пословно/пријатељским односима осумњичених - Заједничка дружења и одмори - Нагле промене животног стила осумњичених и чланова њихових породица 	
<ul style="list-style-type: none"> • Учесници (потенцијални осумњичени, сведоци, код кога су записи) <ul style="list-style-type: none"> - Директор јавног предузећа - Чланови комисије за јавну набавку - Власник/оснивач/директор/заступник понуђач - Посредници - Књиговођа - Лице овлашћено за електронско пословање - Други осумњичени 	
<ul style="list-style-type: none"> • Могућа кривична дела: <ul style="list-style-type: none"> - Злоупотреба положаја одговорног лица - Трговина утицајем - Несавестан рад у служби - Примање и давање мита - Пореска утаја - Прање новца 	<ul style="list-style-type: none"> • Противправне радње (елементи кривичних дела): <ul style="list-style-type: none"> - Размена поверљивих информација - Коришћење стварног утицаја на чланове комисије - Незаконите одлуке Комисије за јавне набавке - Давање и примање поклона - Извлачење готовог новца, пословањем са перачким/фантомским фирмама
<p>ПОЗНАТЕ ЧИЊЕНИЦЕ И ДОКАЗИ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - План јавних набавки јавног предузећа - Јавне набавке јавног предузећа у претходном периоду - Тржишне цене радова и услуга које су предмет јавних набавки - Време закључења уговора, временски оквир поступка јавне набавке – нерадни дан - Набавке несврсисходне и непотребне опреме и радова - Понуде других понуђача у поступцима јавних набавки 	

<p>НЕПОЗНАТЕ ЧИЊЕНИЦЕ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Токови новца - Повезана правна лица - Потребна хитне набавке - Пословни односи понуђача са другим привредним субјектима 	<p>Провера непознатих чињеница кроз доступне базе података:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Пословна документација - Портал јавних набавки - ПИС регистри - Судски регистар - Банкарски подаци - Регистар привредних субјеката (АПР) - Овлашћења директора јавног предузећа - Стање залиха
--	--

ЗАДАЦИ У ПРЕДУЗИМАЊУ АКТИВНОСТИ:

Активност	Поступање (јединица)	Рок за обављање
Прибављање и анализа документације о јавним набавкама код наручиоца послова – ток спровођења набављених радова и услуга	- УКП - организациона јединица која се бави откривањем кривичних дела	30 дана
Пословна документација код понуђача	Пореска полиција	30 дана
Провере пословних односа понуђача са другим добављачима, подизвођачима и др.	Пореска полиција	30 дана
Анализа спроведених поступака јавних набавки	УКП	30 дана
Прикупљање и анализа документације која се односи на одговорност осумњичених лица	УКП	5 дана
Провера извршених плаћања извођачу	УКП	40 дана
Прикупљање података о имовини и приходима осумњичених	УКП – ЈФИ	10 дана
Оперативне провере о навикама и животном стилу осумњичених	УКП	30 дана
Тајни надзор комуникација и тајно праћење и снимање осумњичених лица	УКП	180 дана
Захтев за међународну оперативну сарадњу <ul style="list-style-type: none"> - Провере резервација и плаћања хотела - Провера куповине и коришћење авио карата - Провера извршених плаћања, евентуално видео снимак надзорних камера 	УКП, Пореска полиција, УСПН	60 дана
Захтев за међународну правну помоћ <ul style="list-style-type: none"> - Достава доказа по основу међународних оперативних података 	Министарство правде	дана

Провере рачуна физичких лица – осумњичених	УКП	60 дана
Прикупљање оперативних података о токовима новца физичких и правних лица	УСПН	30 дана
Провера банковних рачуна правних лица која се доводе у везу са осумњиченима	Пореска полиција	60
Утврђивање идентитета других лица која су оперативним путем доведена у везу са осумњиченим лицима	УКП	30 дана
Провере пословања правних лица која се доводе у везу са правним лицима осумњичених	Пореска полиција	30
Провера		
Прикупљање обавештења од лица која су обухваћена проверама	УКП и Пореска полиција	10 дана
Утврђивање обима пословања са фантомским и перачким предузећима	Пореска полиција	20 дана
Утврђивање обима фиктивног пословања понуђача	Пореска полиција	30 дана
Утврђивање износа опраног новца	УКП	30 дана
Идентификовање имовине из незаконитих прихода	УКП	30 дана
Прикупљање документације о начину прибављања имовине из незаконитих прихода	УКП	30 дана
Извештавање о прикупљеним сазнањима у оквиру финансијског истраживања	ЈТ, УКП, Пореска полиција, УКП-ЈФИ	Континуирано, на двонедељном нивоу или чешће у складу са
Утврђивање <ul style="list-style-type: none"> - штете настале за јавно предузеће - прибављене користи за правно лице понуђача - прибављене користи за осумњичена лица - имовине која је у очигледној несразмери са приходима осумњичених 	ЈТ, УКП, Пореска полиција, УКП-ЈФИ	5 дана
Писање кривичне пријаве	УКП, Пореска полиција	10 дана
План реализације предмета <ul style="list-style-type: none"> - кривична дела - осумњичена лица - претреси - привремено одузимање 	ЈТ, УКП, Пореска полиција, УКП-ЈФИ	2 дана
Реализација предмета и саслушање осумњичених	ЈТ, УКП, Пореска полиција, УКП-ЈФИ	2 дана

